

4

LIMBA ROMÂNĂ ȘI CITIREA

LIMBA ROMÂNĂ ȘI CITIREA

2021

CLASA a **4**-a
Partea a 2-a

LUNILE ANULUI

Ianuarie numit **Gerar**,
Frig e-ntruna așadar.

Februarie **Făurar**,
Gerul e un adversar.

Martie numit **Mărțișor**,
Totul este mai ușor.

Aprilie numit **Prier**,
Este puțin mai boier.

Mai fiind **Florar**,
Totul e ca un altar.

Iunie e **Cireșar**,
Lui Ianuarie adversar.

Iulie luna lui **Cuptor**,
Cu un soare-apăsător.

August în popor **Gustar**,
Dușmanul lui Făurar.

Septembrie e **Răpciune**,
Viile încep să se-adune.

Octombrie e Brumărel,
Plouă afară ușurel.

Noiembrie e **Brumar**,
Totul pare cam amar.

Decembrie și el **Undrea**,
A venit iar vremea rea...

POEZIA

S
t
r
o
f
a

„A trecut întâi o boare
Pe deasupra viilor,
Și-a furat de prin
ponoare
Puful păpădiilor.”

v
e
r
s

George Topârceanu
„Rapsodii de toamnă”

r i m a

**TEXT
LITERAR LIRIC**
(în versuri)

LIMBA ROMÂNĂ ȘI CITIREA

Manual pentru clasa a 4-a a școlilor de învățământ general
cu predarea în limba română

(în 2 părți)

Partea a 2-a

*Recomandat de Ministerul Învățământului
și Științei al Ucrainei*

Львів
Видавництво «Світ»
2021

УДК 811.135.1(075.2)
Р86

Авторський колектив:
Олена Пілігач, Валентина Гришко,
Віоріка Морков, Андріана Горчаг

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2021 № 53)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Semne convenționale

— Cuvinte noi

— Citim textul

— Răspunde la întrebări

Румунська мова та читання : підруч. для 4 кл. з навч.
Р86 рум. мов. закл. заг. серед. осв. (у 2-х ч.) : ч. 2 / О. Г. Пілігач,
В. В. Гришко, В. Г. Морков, А. Г. Горчаг. – Львів : Світ, 2021.
– 136 с.

ISBN 978-966-914-308-2

ISBN 978-966-914-310-5 (Ч. 2)

УДК 811.135.1(075.2)

ISBN 978-966-914-308-2
ISBN 978-966-914-310-5 (Ч. 2)

© Пілігач О. Г., Гришко В. В., Морков В. Г.,
Горчаг А. Г., 2021
© Музика М. М., Шутурма М. С., художнє
оформлення, 2021
© Видавництво «Світ», оформлення, 2021

IMNUL DE STAT AL UCRAINEI

Versuri de Pavlo Ciubinski
Muzică de Mihail Verbițki

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Refren:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Dragi elevi și eleve!

Iată că s-a terminat încă o vară ce vă chema din zori și până-n seară la noi peripeții și descoperiri frumoase. Au trecut în lumea amintirilor zilele lungi cu gust de căpșuni și cireșe, încărcate de mireasma îmbătătoare a florilor și a fânațelor stropite cu mărgăritarele dimineții. Foșnetul frunzelor ce vă adăpostea adineaori de razele fierbinți ale Soarelui în amiază, acum vă face din mână, urându-vă „Drum bun!!!”, rămânând apoi să-și îngâne doina jalnică a singurății... „Drum bun!!!”, „Drum bun...”.

Nu fiți triști. Toate acestea le veți regăsi și le veți retrăi în paginile acestui manual, pentru că începe un nou an școlar și el s-a pregătit să vă întâmpine cu brațele pline de noi istorioare plăcute. Studiindu-l cu atenție, sârguință și dăruire de sine, veți pași pe alt tărâm de basm, unde veți face cunoștință cu Feți-Frumoși biruind balauri fioroși, cu Ilene Cosânzene care-și deapănă firul istoriilor din împărății minunate. Făcând încă un pas, vă veți trezi că pașteți pe „Picioar de plai” „oița năzdrăvană”, cu tot neamul împreună. Veți asculta doine de tot felul, cântate în sufletul frunzelor, ori în dangățul tălăngilor de la strungă, cu miros de caș și urdă dulce. Veți strânge roadă bogată din palmele Toamnei, veți ține de frâu viscole aprige, veți participa la nemaipomenite concerte de primăvară; toate acestea puse în mișcare de pana fermecată a maestrului Vasile Alecsandri.

„Bine ați venit!” vor striga vietățile lui Emil Gârleanu de pe tărâmul „celor care nu cuvântă”. „Haideți cu mine după ghiocei!”, vă va îndemna neobositul Guguță, ascunzându-vă sub căciula lui misterioasă. Vă vor încânta numeroasele poezii ale Emiliei Plugaru. Iar când visul de copil nu va mai avea margini, vă veți culege amintirile în versurile incomparabile ale Luceafărului nostru — Mihai Eminescu.

Acestea nu-s toate. Încă multe minunății vă așteaptă în viitor. Datoria voastră e să păstrați acest manual cu sfințenie, să-i ascultați povețele, pentru că el vă este un prieten adevărat și o călăuză care vă va conduce numai spre fapte bune. Fiți demni de neamul nostru, respectați munca altora și fiți stăruitori. Prin aceasta veți bucura inimile părinților și veți câștiga stima altora.

Cu adânci sentimente — autoarele acestui manual.

Succese în toate!

CAPITOLUL I

TOAMNA

TOAMNA

Joacă razele de soare
Printre frunzele de nuc,
Trece-un vântuleț șagalnic
Și le smulge și se duc.

Și se duc și zboară-n cercuri
Frunze galbene, hazlii.
Vântulețul le tot mână,
Spre frunzetul de prin vii.

Frunzulițele aleargă,
Zburdă vesele prin vie,
Și nici una dintre ele
Nu-nțelege și nu știe,

Că întoarcere la nucul
Ce pe crengi le-a legănat
Nu mai este, de ce oare?
De ce oare au plecat?

Vor veni iar neguri triste,
Se vor stinge toate jos.
Zboară-n cercuri, zboară-n cercuri.
Ce frumos e, ce frumos...

(Emilia Plugaru)

- 1 Ce semne vestesc sosirea toamnei?
- 2 Ce însușiri le sunt atribuite frunzelor, vântulețului?
- 3 Ce acțiuni deosebite ați întâlnit în poezie? Citiți versurile respective.
- 4 Ce dispoziție ne crează lectura acestei poezii?
- 5 Realizați un dialog între toamnă și frunze.

SEPTEMBRIE

În septembrie, zilele scad mereu și pe la sfârșitul lunii se fac deopotrivă cu noaptea.

Florile de pe câmp încep să moară, pentru că de multe ori noaptea cade brumă și numai câteva îndrăznesc să înflorească tocmai acum.

Nu mai vezi fluturi, deoarece au pierit florile. Nici albinele n-au de unde să mai adune miere. Gândăceii au pierit ori s-au ascuns în pământ.

Frunzele copacilor își schimbă fața lor cea verde. Unele se fac roșii și cele mai multe galbene; iar când vântul bate, ele se scutură și cad.

Prin grădini, oamenii își adună legumele, ca să le păstreze pentru iarnă.

Cât de darnică e toamna! Acum se culeg merele, perele, gutuile, nucile.

Prin vie e zgomot și veselie.

Pe la începutul lunii, păsările se gătesc de plecare. Pe câmp vezi stoluri mari de berze. Noaptea auzi pe sus cântecul cocorilor. Tot mai mult se împutinează oastea păsărilor. O dată cu ele pierе și cântecul din păduri și de pe câmpii.

În septembrie începem și noi școala. Să ne dea Dumnezeu sănătate și în anul acesta, ca să putem spori tot mai mult cu învățătura cărții.

(George Coșbuc)

- 1 Despre ce anotimp se vorbește în această operă?
- 2 Ce îți doresc elevii la început de an școlar?
- 3 Ce fac albinele și gândăceii în acest anotimp?
- 4 Ce se întâmplă cu frunzele copacilor?
- 5 Ce preocupări au oamenii toamna?
- 6 De ce păsările călătoare zboară în țările calde?
- 7 Identificați în text rândurile ce redau imagini vizuale sau auditive.

CULESUL PORUMBULUI

Primăvara fusese secetoasă. Plugarii erau îngândurați. Când vor semăna?

De-acum, pentru porumb e târziu.

— Să fi numai ploaie destulă și să fi o toamnă lungă. Să vezi ce porumb frumos se va face!

Într-o noapte se descuie cerul. A plouat o săptămână. Porumbul a crescut înalt, cu frunze negre și groase.

La mijlocul lui septembrie a brumat ușor, iar pe munți s-a pus un strat subțire de zăpadă. După o săptămână, vremea s-a încălzit și s-a pus o toamnă senină care a ținut până la sfârșitul lui octombrie, ba până la mijlocul lui noiembrie.

Ce porumb s-a făcut! Pădure! Câte doi și câte trei știuleți pe fir încât le râdea oamenilor inima. La începutul lui noiembrie a intrat tot satul la cules. Diminețile erau răcoroase, dar

Îndată ce se ridica soarele, o căldură bună începea să se joace în valuri fi deasupra lanurilor. Frunzele uscate foșneau încet la atingerea boarei.

O mireasmă îmbătătoare se risipea în aer.

Plugarii își înălțau carele cu scânduri, să încapă cât mai mult porumb. În toate lanurile se auzea cum rup știuleții și-i aruncă la grămezi. Se ridica în văzduh larma vorbelor ca o neîntreruptă fierbere. Din când în când se auzea câte un chiot:

— Hei! Aruncă la grămadă! Nu mă lovi!

Copiii ajutau o vreme la cules, apoi căutau porumb de fiert sau de fript. Ce bun și ce aromat era!

Carele porneau spre sat scârțâind de povara porumbului.

(Ion Agârbiceanu)

- 1 Citiți textul.
- 2 Din ce cauză oamenii erau îngrijorați primăvara?
- 3 Cum este descrisă toamna în acest text?
- 4 Ce fenomene au ajutat ca roada de porumb să fie bogată?
- 5 Ce personaje apar în text?

- 6 Ce le plăcea copiilor să facă pe ogor?
- 7 Citiți:
 - dialogurile;
 - propozițiile care exprimă o mirare;
 - fragmentul din care aflați cât a ținut toamna.
- 8 Explicați expresiile:
 - Se descuie cerul.
 - Ce porumb s-a făcut! Pădure!
 - Le râdea oamenilor inima.
- 9 Explicați titlul textului. Găsiți alt titlu pentru acest text.
- 10 Împărțiți textul în fragmente, folosind următorul plan de idei:
 - Primăvara plugarii erau îngrijorați.
 - Toamna aduce roade îmbelșugate.
 - Fericiți, oamenii culeg porumbul.
- 11 Citiți și povestiți textul. Comparați-l cu cel precedent.

ȚARA DE DINCOLO DE NEGURĂ

Într-o dimineață, scânteiasă în grădină și pe acoperișuri o brumă groasă și-nghețase apa găinilor. Moș Ilie ieșise în ogradă cu cojocu-n spate.

— De-acum, cuconașule, și iarna-i aproape...

L-am întrebat, înălțându-mi spre el nasul:

— Se poate, moș Ilie? Eu n-o văd nicăierea.

— N-o vezi încă, dar să știi mata că-i după dealurile și pădurile acelea. Într-o noapte pune caii la sanie și vine la noi.

Am rămas pe gânduri, uitându-mă numa-ntr-un ochi, ca rața la uliu, spre dealurile și pădurile cele de departe. Era acolo o pâclă albăstrie dincolo de care bănuiam a exista o lume fantastică, pe care eu încă n-o cunoșteam. Priveam din cerdacul casei către acea pâclă și mă gândeam la vorbele bătrânului. În livadă cădeau frunzele nucilor, c-un fel de grabă parcă se strângeau și se puneau la adăpost pentru vremuri grele.

— Moș Ilie, dar dumneata ai fost acolo? Poți să-mi spui dacă pe acolo sunt vânători?..

— Cum să nu fi cuconașule? Dacă vrei să știi mata, am fost vânător pe acele meleaguri, apoi am venit aici la târg, în ogradă la cuconu Alecu.

— Atunci trebuie să fi văzut iepuri adevărați, moș Ilie, din cei care fug pe câmp.

— Se-nțelege că iepuri adevărați. Când ieșeam eu cu pușca, săreau ca lăcustele și-mpușcam o mulțime.

— Când? Vara ori iarna?

— Ba toamna, chiar așa ca pe vremea asta. Și eu chiar pot să-ți spun o întâmplare cu o vânătoare, dar mă cam strânge-n spate frigul acesta măcar că am cojoc...

— Știi ce, moș Ilie? Intră dumneata-n bucătărie să-mi spui povestea.

Eu așteptam cea dintâi poveste vânătorească. Eram numai ochi-urechi, cuprins ca de-o înfiorare.

(Mihail Sadoveanu)

- 1 În ce anotimp se petrece acțiunea?
- 2 Care sunt personajele participante la acțiune?
- 3 Ce poveste așteaptă copilul de la moș Ilie?
- 4 Cum ascultă el povestea?
- 5 Citiți textul pe raturi, cu intonația impusă de semnele de punctuație.
- 6 Citiți propozițiile care ilustrează anotimpul în care se petrece acțiunea.
- 7 Explicați titlul textului.
- 8 Explicați următoarele propoziții:
 - Era acolo o pâclă albăstrie dincolo de care bănuiam a exista o lume fantastică.
 - Iepurii săreau ca lăcustele.
- 9 Împărțiți textul în fragmente. Povestiți-le și alcătuiți planul simplu de idei.

TOAMNA ȚESĂTOARE

Toamna mândră, harnică
Și de bunuri darnică
A-mpărțit a ei comori:
Frunza-i dat-au vântului,
Iar roada pământului
Dat-o-au la muncitori.

Dat-au in pentru ștergare
Și porumb pentru coșare
Plin de ținte aurii,
Și toți strugurii din vie
Pentru dalba veselie
De la nunți și cumătrii.

Dat-au încă pentru coasă
Iarba-i verde și frumoasă
Care-n văi au înflorit

Și-a ei păsări cântătoare,
Și-a ei șiruri de cucoare
Tainicului Răsărit.

Ș-au rămas, sărmana, goală,
Pe când viforul se scoală
Aducând gerul de an!
Ce-a să facă ea la iarnă?
Norii vin ca să aștearnă
Pe câmpii un lung troian.

Vai de ea!.. Ce-a să devie
Sub cumplita vijelie
Care suflă oțerit
Peste văile uscate,
Peste apele-nghețate,
Peste codrul desfrunzit?

Dar nu-i pasă!.. Cât e soare,
Toamna, mândră țesătoare,
Pune furca-n brâul ei
Ca să toarcă și să țese
Pânză lată-n ițe dese
De-nvelit umerii săi.

Și torcând de-a lungul trece
Peste brazda murgă, rece,
Unde ies painjini mii.
Iar fuioru-i de mătase
Pe pământ în urmă lasă
Mreji de raze argintii.

Câte lanuri, văi întinse,
Toate-acuma sunt cuprinse
De lungi firi ce lucesc.
Unele s-adună în caier,
Altele, pierdute-n aer,
Tainic, lin călătoresc.

Toamna grabnic le urzește,
Le-mpletește, nevedește,
Și cu toate la un loc
Ea-și lucrează-o-nvelitoare
Ca să meargă-n șezătoare
Și să ia parte la joc.

Iat-o în cămeșă albă,
Cu lefți mari lucind în salbă,
Mari cât ochii săi căprii.
Trista iarnă-o pizmuiește
Și prin neguri o pândește
Descântând vrăjitorii.

Iar românul cu drag spune:
„Doamne! fă încă-o minune!
Scoate-o față-n calea mea,

Ca și toamna harnică
Și de suflet darnică,
Să-mi fac traiul meu cu ea!”
(*Vasile Alecsandri*)

- 1 Ce anotimp e descris în poezie?
- 2 Cu cine autorul o compară pe toamnă?
- 3 Ce calități îi sunt atribuite?
- 4 Ce sentimente ne trezește lectura poeziei?
- 5 Citiți expresiv poezia. Determinați tema și ideea principală.
- 6 Alegeți trei strofe care vă plac mai mult și memorați-le.

RAPSODII DE TOAMNĂ

A trecut întâi o boare
Pe deasupra viilor
Și-a furat de prin ponoare
Puful pădiiilor.

Cu acorduri lungi de liră
I-au răspuns fânețele.
Toate florile șoptiră,
Întorcându-și fețele.

Un salcâm privi spre munte
Mândru ca o flamură.
Solzii frunzelor mărunte
S-au zburlit pe-o ramură.

Mai târziu, o coțofană
Fără ocupație
A adus o veste-n goană
Și-a făcut senzație:

Cică-n munte, la povarnă,
Plopii și răsurile
Spun că vine-un vânt de iarnă
Răscolind pădurile.

Zvonul prin livezi coboară.
Colo jos, pe mlaștină.
S-a-ntâlnit un pui de cioară
C-un bâțlan de baștină.

Și-auzind din depărtare
Vocea lui tiranică,
Toți ciulinii pe cărare
Fug cuprinși de panică...

Și din treacăt îi aruncă
Altă veste stranie,
C-au pornit-o peste luncă
Frunzele-n bejanie!

George Topârceanu

- 1 Care este primul semn ce vestește sosirea toamnei?
- 2 Cum așteaptă plantele sosirea toamnei? De ce?
- 3 Ce „vești” despre sosirea toamnei mai cunoașteți?
- 4 Ce lasă toamna în urma ei?
- 5 Citiți poezia cu intonația potrivită.
- 6 Consultați dicționarul pentru a explica titlul poeziei.
- 7 Comentați versurile din ultima strofă.
- 8 Memorați un fragment din poezie.

DOVLEACUL ȘI VIȚA-DE-VIE

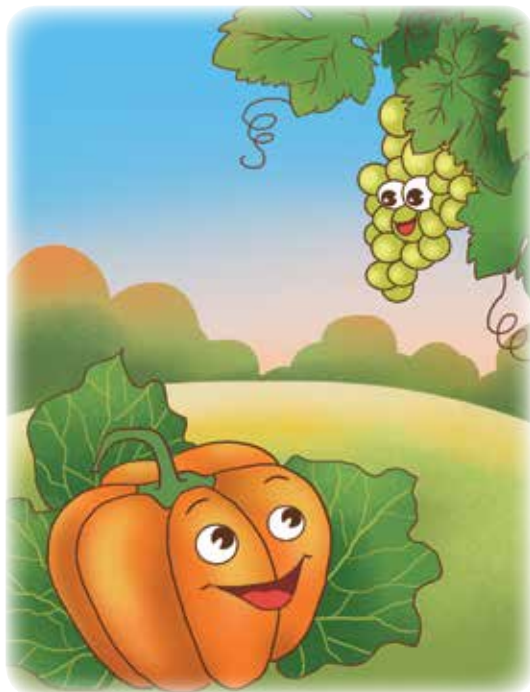
I-adevărat că întâmplarea asta s-a petrecut demult. Vița-de-vie se urca pe araci ca și acuma. Dovleacul se târa pe jos, precum îi este obiceiul.

— Ia dă-te jos de-acolo, se rățoi dovleacul. Mai lasă și pe altul să se urce pe arac!

— Ce vrei, dovleacule? De ce ești supărat? răspunse vița-de-vie.

— Așa, a spus țâfnos dovleacul. De ce să stai într-una pe sus, iar eu să-mi port fructul prin praf? Doar pentru că țăranul n-a vrut să-mi pună și mie un arac?

— Țăranul a știut ce face, a grăit blând vița-de-vie.

S-au tot certat în dimineața aceea și nu s-au înțeles.

Mâniat, dovleacul s-a hotărât să urce la fel de sus ca vița-de-vie. Și cum numai la câțiva pași de acolo se găsea un copac, s-a prins de trunchiul său și a urcat numai să se vadă sus. A ajuns până în vârful copacului. Îi venea să râdă de vița-de-vie care rămase mult mai jos, pe arac.

Tocmai atunci trecea pe acolo țăranul:

— Ia uite la dovleacul ăsta unde s-a cățărat? grăi el către vecin.

— Dar să-l vedem când o să-i crească fructul ce o să facă?

La auzul acestor vorbe dovleacul simți că îl cuprinde frica. Se uită în jos și îl apucă amețeala.

— E oare vreo primejdie? se întreba în capul lui cel mare. Ar fi vrut să coboare, dar se temea de râsul viței.

Și fructul se cocea și creștea tot mai mare și mai greu. Abia se mai ținea. Ce bine ar fi fost pe pământ. Nu se mai chinuia atât.

— Vița-de-vie, ajută-mă să cobor! Am fost un prost. De-o fi să cad prinde-mă tu între frunze ca să nu mă farm.

— Te-aș ajuta, dar n-am putere! răspunse vița privindu-și strugurii grijulie, să nu-i strivească dovleacul gogoman când o să cadă.

S-a îngreunat dovleacul tot mai mult și într-o zi s-a întâmplat ceea ce era de așteptat. Dovleacul a căzut. Coaja s-a spart

și sâmburii s-au împrăștiat. Un purcel, care trecea pe-acolo, l-a văzut și l-a mâncat.

Cine l-a pus pe nătăflețul de dovleac să fie așa invidios și fără minte?

Nu te urca unde nu ți-e locul, nu te fă da ceea ce nu ești...

(Alexandru Mitru)

- 1 Citiți cu atenție povestirea?
- 2 Care sunt personajele principale?
- 3 De ce dovleacul era supărat?
- 4 Ce a hotărât el să facă?
- 5 Ce s-a întâmplat când fructul dovleacului a crescut prea mare?
- 6 Cum o puteți caracteriza pe vița-de-vie?
- 7 Ce învățăm din pățania dovleacului?
- 8 Ce vicii omenești prezintă autorul prin comportamentul dovleacului?
- 9 Cu ce operă în versuri putem compara această povestire?
- 10 Povestiți textul. Determinați tema și ideea principală.

SFÂRȘIT DE TOAMNĂ

Oaspeții caselor noastre, cocostârci și rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi și-au fugit de zile rele;
Cârdurile de cucoare, înșirându-se-n lung zbor,
Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor.
Vesela verde câmpie acum e tristă, vestejită,
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, și de crengi se deslipesc,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.
Din tuspaturu părții a lumii se ridică-nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri.
Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori

Trece-un cârd de corbi iernatici prin văzduh croncănitori.
Ziua scade; iarna vine, vine pe crivăţ călare!
Vântul şuiere prin hornuri, răspândind înfiorare.
Boii rag, caii rânchează, câinii latră la un loc,
Omul, trist, cade pe gânduri şi s-apropie de foc.

(Vasile Alecsandri)

- 1 Ce păsări călătoare sunt amintite în poezie?
- 2 Ce schimbări au loc în natură odată cu venirea toamnei?
- 3 Ce trezeşte tristeţe în sufletul oamenilor în acest anotimp?
- 4 Explicaţi sensul expresiilor şi propoziţiilor de mai jos:
 - Oaspeţii caselor noastre;
 - Lunca pare ruginită;
 - Vine pe crivăţ călare.
- 5 Citiţi din poezie versurile care prezintă:
 - Câmpia în anotimpul toamna;
 - Schimbările stării vremii.

- 6 Citiți propozițiile în ordinea în care sunt prezentate faptele în poezie.
 - Oamenii și celelalte viețuitoare se întristează la sosirea iernii.
 - Păsările călătoare își părăsesc cuiburile.
 - Întreaga natură își schimbă înfățișarea.
- 7 Explicați folosirea virgulei, a punctului și a semnelui exclamării în ultima strofă.
- 8 Memorați un fragment ce v-a plăcut mai mult.

COCOSTÂRCII

Și-au ales pentru cuib casa a doi bătrâni care nu era cea mai frumoasă din sat. Și bătrânii erau corojiți. Copiii lor s-au făcut mari și s-au împrăștiat prin lume, lăsându-i mamei obrazul plin de încrețituri și doi ochi să se uite spre poartă, iar tatei o cușmă de păr alb în cap și un băț în mână. Când vedeau cocostârcii stând într-un picior pe acoperișul casei — parcă le venea inima la loc și casa li se părea plină.

Cocostârcii se puneau pe gospodărit și scoteau în fir primăvară câte doi-trei pui...

Bătrânii aveau o capră, care se scula cu noaptea în cap. Baba lua un scăunel, se așezau unul de-o parte și altul pe altă parte a caprei și începeau s-o mulgă.

— Sculați, măi, moșnegii au muls capra, le șoptea mama cocostârcilor.

Baba punea laptele în ceaun și aprindea focul în cuptoraș și puii priveau cum urcă un drumușor de fum în cer. Apoi, când aburea pe măsuță o mămăligă cât un ou de cocostârc — moșneagul le facea semn cu mâna:

— Poftim la masă, oaspeți de pe casă!

Puii nu înțelegeau vorba lui și râdeau cu ciocurile.

Mai cu broscuțe, mai cu peștișori creșteau puii și se iveau în ogradă și se mirau de ce poartă moșul pantaloni și ce prinde

baba cu căldarea din fântână? Când se întorcea mama de la baltă puii o dădeau jos cu întrebările, iar pe unde nu putea să le răspundă, făgăduia, că o să-l întrebe pe cocostârc, care știe multe tare, dar e mereu ocupat cu treburile bălții.

Cum se lăsa amurgul în cuib, mama le îngâna un cântec de leagăn, unde se spunea, că apa face pești și broscuțe numai atunci când dorm cocostârcii. Puii pe unde dădeau crezare, pe unde nu, dar până la urmă lăsau capul pe aripa mamei și îndată se făcea dimineață și răsărea un soare mare.

Când le-au crescut pene și li s-a dezghețat mintea, moșneagul le-a făcut un zmeu de hârtie cu o coadă până la baltă. Puii au urmărit multă vreme cum se zbătea zmeul în cer, iar noaptea au visat că pot zbura. Mama le-a povestit că pe când era pui, moșul i-a făcut un cocostârc de lemn, care trăiește și acum, și le-a arătat fântâna din ogradă.

— Când voi crește, am să-i pasc capra! a sărit cu vorba puiul cel mare.

— Da eu o să-i sap cu ciocul un iaz în ogradă și o să pun pește într-însul, a zis cel mijlociu.

— Eu, a bâiguit cel mic, eu... o să vă ajut vouă. Mama le-a netezit moțurile.

Au trecut câteva zile și iată că într-o seară tata le-a adus vestea, că-l ia pe cel mai mare la baltă. Dis-de-dimineată i-a dat câteva sfaturi, s-a înălțat în aer și a făcut trei cercuri în jurul casei. Puiul și-a făcut vânt în urma tatei. Au poposit pe casa vecinului. Pe urmă pe casa altui vecin. Și tot așa până au ajuns la baltă.

A doua zi tata l-a luat și pe cel mijlociu. Mama îl mângâia acasă pe cel mezin, care nu vroia să ieie nimic în gură.

— Poate eu îs găscă, mamă? De ce nu zbor cu frații mei?

— Nu mai ești găscă. O să-ți vină și ție vremea.

Și vremea a venit peste noapte. Tata a pornit înainte cu frații mai mari, iar în urma lor, cu mama fâl-fâl — bătea din aripi puiul cel mic.

Le-a plăcut balta. Poți să faci câți pași vrei — pe un mal și pe altul. Poți să prinzi o broască și să-i dai drumul. Apoi ce de-a cocostârci sunt aici! Și bătlani, și rațe sălbaticе.

Puiul cel mare străbatea în lung și-n lat Țara Broaștelor și-l făcea pe grozavul. Cel mijlociu și-a găsit niște rude de tată și înnopta în satul vecin. Pe socoteala celui mai mic a rămas și capra moșului, și iazul, care trebuia să-l sape în ogradă cu ciocul. Dar ce putea să facă micul, decât să se țină de fusta mamei?

Degrabă zilele s-au făcut reci spre seară, moșul din ogradă s-a vârfuit cu o cușmă, iar broaștele scoteau tot mai rar capul din apă.

Cocostârcii și-au luat rămas bun de la cuib și au coborât în luncă unde aveau să vină și cei din satele vecine. Ba se arăta unul, ba doi-trei de-odată și până la prânz s-a adunat în luncă un cârd întreg. Un cocostârc bătrân i-a numărat și a zis că-s toți. Când cocostârcii și-au întors capetele spre țările calde și-și întindeau aripile să-și ia zborul, mezinul a văzut în iarbă o crenguță și a tresărit. A luat-o tot atunci în cioc și a

zburat înapoi spre casa bătrânilor și i-a dat drumul lângă cup-toraș. Apoi a făcut câteva rotocoale deasupra ogrăzii și a ple-cat să-și ajungă cârdul.

(*Spiridon Vangheli*)

- 1 Împărțiți textul în fragmente și intitulați-le. Alcătuiți planul simplu de idei.
- 2 Povestiți conținutul, respectând planul compus.
- 3 Prin ce v-a impresionat această povestire-poveste?
- 4 Ce gânduri și sentimente v-a trezit?
- 5 Caracterizați eroii povestirii: bătrânii, cocostârcii-părinți, cocostârcii-pui. Găsiți în text fragmentele corespunzătoare și citiți-le.
- 6 Când au plecat cocostârcii în țările calde?
- 7 Cum sunt redată în text alte semne ale toamnei?
- 8 Spuneți ce tip de text este această operă: narațiune, descriere sau raționament?

Citiți proverbele și zicătorile de pe toamnă memo-rându-le!

Toamna se numără bobocii.

Ai scăpat vremea — ai scăpat roada.

Dacă nu semeni primăvara, nu vei avea ce recolta toamna.

Nu-ți jeli mâinile când cosești grânele.

Când la strâns e vreme bună, / Multă pâine se adună.

CAPITOLUL II

TOATE DRUMURILE PORNESC DE LA ȘCOALĂ

NENEA DIRECTORUL

Băiețelul plângea lângă una dintre ferestrele culoarului. Cu bărbia sprijinită de pervaz, privea în curtea școlii.

Un bărbat înalt, puțin adus de spate, cu părul bogat, s-a apropiat de el și l-a întrebat blând:

— Ce e cu tine? Ce s-a întâmplat? De ce plângi?

Din ochii negri și strălucitori ai copilului au ieșit la iveală două perle fierbinți.

— Cum te cheamă? În ce clasă ești?

— Ionuț!

— Ionuț și mai cum?

— Ionuț Popa.

— Îmi pare bine, Ionuț Popa! Numele meu este Alexandru Mocanu. Acum, fiindcă am făcut cunoștință, te rog să-mi spui în ce clasă ești și ce s-a întâmplat.

— Nene, dar matale cine sunteți?

— Eu sunt directorul școlii, Ionuț. Eu sunt nenea directorul.

— Nene directoro, vreau acasă! Nu-mi place la școală!

— Bine, am înțeles! spuse directorul, pornind cu băiatul de mână de-a lungul coridorului.

Ajungând în dreptul unei uși, pe care scria Laboratorul de Științele Naturii, au intrat. Copilul a dat cu ochii de un vultur, de un porc mistreț, de un acvariu.

— Iată o căprioară! strigă Ionuț. Vai, ce de păsărele!

— Mă bucur că-ți plac! Acum hai să vedem și alte locuri!

Au mers la sala de sport, apoi au vizitat câteva săli de clasă, iar Ionuț a văzut mulți copii din blocul lui care învățau la această școală. Se simțea mândru că era de mână cu nenea directorul. Toți copiii se ridicau din bănci și spuneau în cor: „Bună ziua!”

Cel mai mult i-a plăcut în sala în care un loc gol, într-o bancă, îl aștepta. Și doamna lui era cea mai frumoasă dintre toate cele pe care le văzuse în școală.

— Acum vrei să rămâi la școală, Ionuț? întrebă directorul.

— Da! răspunse copilul cu fața toată numai zâmbet, așezându-se la locul lui în bancă.

(George Șovu)

- 1 De ce Ionuț Popa plângea lângă geam?
- 2 Cu cine băiatul a făcut cunoștință?
- 3 De ce copilul a hotărât să rămână la școală?
- 4 Citiți textul, respectând intonația cerută de semnele de punctuație.
- 5 Demonstrați că opera „Nenea directorul” este un text narativ.
- 6 Împărțiți textul în fragmente folosind următorul plan:
 - Băiatul plânge pe holul școlii.
 - Ionuț Popa face cunoștință cu directorul școlii.
 - Directorul îi prezintă băiatului școala.
 - Ionuț Popa dorește să rămână la școală.
- 7 Povestiți, oral, fiecare fragment. Povestiți în scris, la alegere, unul dintre fragmentele textului. Scrieți ideile principale sub formă de întrebări.

JOC DE ROLURI

Realizați dialoguri pentru următoarele situații: mergeți la bibliotecă; vă întâlniți cu un coleg; cereți mamei bani pentru o carte.

COLEGI DE CLASĂ...

În curtea fiecărei școli,
Ținându-se timid de mână,
În zi de toamnă liniștită,
Un pâlț de prichindei se-adună.

În ochii lor sclipesc steluțe
De bucurii nemărginite
Și cine știe câte drumuri
De-aici prin lume sunt pornite?

Până mai ieri amici de joacă,
Îi vezi acum porniți de-acasă.
Vor trece ani, ei vor rămâne
Colegi de școală și de clasă.

Și vor avea și alți prieteni,
Și alți colegi, dar n-o să poată
Această minunată zi
S-o uite careva vreodată.

Iar peste vreme când se vor strânge,
Puțini sau mulți iar împreună,
Vor râde poate și vor plânge,
Și se vor ține iar de mână.

Ca și acum, în zi de toamnă,
În zi de mare sărbătoare,
Când stau ca puii ocrotiți
De prima lor învățătoare...

(*Emilia Plugaru*)

- 1 Ce zi e descrisă în poezie?
- 2 Cum sunt reprezentați copiii? Ce sentimente trăiesc ei în prima zi de școală.
- 3 De ce „în ochii lor sclipesc steluțe”?
- 4 Explicați versurile: „... stau ca puii ocrotiți
De prima lor învățătoare...”
- 5 Determinați tema și ideea principală a poeziei.
- 6 Memorați și recitați poezia.

MI S-A TERMINAT CAIETUL

— Ia te uită! S-a terminat! Doar alaltăieri l-am cumpărat! Uimirea băiatului era neprefăcută. Caietul se isprăvise. Nu rămăsese decât o pojghiță la umbra celor două coperte. Deodată, auzii un clinchet de bicicletă.

— Cine a intrat cu bicicleta în clasă?

— Eu, răspunse o foaie cu pătrățele din caietul băiatului.

Așadar, molima caietului era pasiunea pentru desen a stăpânului. Un zbârnâit se auzi dinspre tavan. Era un avion.

— Aterizezi pe un caiet?

— De aici am plecat, aici mă întorc.

Acesta e aerodromul meu. Câte modele și câte zboruri de încercare! Aproape că s-a terminat caietul.

— Da. Cinci-șase biciclete, cinci-șase aeromodele fac cel mult o duzină de foi... în vânt. Dar unde au pierit celelalte?

Cineva sună din corn.

— Poșta?

— Sunt un bilețel! Am plecat din caiet cu un mesaj de câteva rândulețe.

Iată, deci, cum se împarte vina!

Oare unde sunt celelalte foi?

— Aici! Aici!

Vocile veneau din coșul de hârtii.

— De ce sunteți în coș?

— Cum se ivește o mică greșeală, stăpânul rupe la fiecare temă cinci-șase foi.

Într-un colț erau trei foi albe, neîndoite.

— Noi ne-am desprins singure. Așa se întâmplă într-un caiet cu fire rupte. Folosiți-ne dumneavoastră. Scrieți despre năravul acestui școlar. Caietul acesta s-a terminat tot. Măcar să se termine cu folos.

(Mircea Sântimbrianu)

- 1 Care sunt personajele acestei opere? Unde se desfășoară acțiunea?
- 2 De ce băiatul era uimit? Era justificată uimirea lui? Explicați.
- 3 Cum apreciați comportamentul școlarului?
- 4 Citiți textul în întregime, apoi pe roluri. Respectați intonația.
- 5 Explicați semnele de punctuație folosite în dialogul dintre autor și avion.
- 6 Cum credeți, își doresc caietele astfel de stăpân?
- 7 Cui i se adresează, după părerea voastră, ultimele foi curate?
- 8 Mesajul operei este:
 - să păstrăm caietele curate;
 - să construim cât mai multe avioane din hârtie;
 - să reciclăm hârtia;
 - să-i corectăm pe elevii care au astfel de năravuri.

SARCINI

Numerotați ideile planului în ordinea firească a întâmplărilor. Transcrieți planul în caiete!

- Bicicletele desenate de elev s-au întors.
- Foile din coșul de hârtii s-au plâns.
- Băiatul constată uimit că i s-a terminat caietul.
- Foile rămase curate îl roagă pe autor să scrie despre năravul băiatului.
- Avioanele au aterizat în caiet.

POVESTEA CREIONAȘULUI FERMECAT

De ziua sa Marius a primit un cadou neobișnuit. Bunicul, care a venit de departe, tocmai din munți, i-a dăruit un creionaș fermecat.

— Acest creion, i-a zis bătrânul, îți va arăta adevăratele culori ale vieții. Viața, nepoțule, are multe culori, dar oamenii deseori nu deosebesc nuanțele calde de cele reci, umbra de

lumină, frumosul de urât și de aceea, băiete, în lume se întâmplă multe lucruri deocheate. Cu ajutorul creionașului, tu nepoate, vei ști întotdeauna ce culoare ai în față. Păstrează-l, ai grijă! Îți va prinde bine...

Marius i-a mulțumit bunicului, a pus creionul în buzunarul vestei și... luându-se cu joaca a uitat de prețiosul cadou.

Într-o zi însă, când se întorcea de la școală, băiatul a observat în fața blocului său un trandafir înflorit.

— Ce floare minunată, s-a mirat Marius. O văd întâia oară. Am trecut de atâtea ori pe alături, dar nu am observat-o.

Și-a amintit de cadoul bunicului. De îndată ce a ajuns acasă — a găsit creionul, a luat o foaie albă de hârtie și a pornit să deseneze. Nu mai avea nici o îndoială. Creionul era fermecat. Desena și colora singur cu orișice culoare. Marius doar îl ținea în mână. Pe foaie apăru un trandafir roșu, catifelat, frumos, de parcă ar fi fost viu. Dar nu se știe de ce, de pe petalele trandafirului se prelungeau spre rădăcină lacrimi mășcate.

— O floare care plânge? se miră băiatul. Straniu. Ceva nu e în regulă aici.

Marius alergă în curte. În grădinița cu flori văzu trandafirul încolăcit de mă răcini, înconjurat de sticle goale și gunoaie aruncate de pe la balcoanele locatarilor.

— Zău, nu pricep, își zise Marius în gând, cum de nu am știut până acum că această grădiniță e atât de neîngrijită?

Porni în grabă să facă curat. Când termină lucrul observă că florile din jur emană o lumină caldă, plăcută. Scăldat de un soare domol al unui sfârșit de primăvară, trandafirul parcă-i zâmbea.

— O, cât de mult se vor bucura trecătorii, cât de mult vor admira zâmbetul trandafirului înflorit.

Ciudat însă. Nici un trecător nu se oprea.

— Oare de ce? Se întrebă Marius, uimit. Privi mai atent. Descoperi că oamenii merg încolăciți în propria lor umbră.

— Probabil, se gândi Marius, anume umbra le amestecă să observe frumusețea din jur. Păcat...

Deodată, de pe undeva alergă o fetiță. Se opri lângă trandafir și îl sărută.

— Bunico, strigă încântată fetița, privește, a înflorit trandafirul! E atât de gingaș, e atât de dulce!

— E o floare minunată, îi răspunse bunica apropiindu-se.

— Ca să vezi... Marius rămase și mai uimit. Nu chiar toată lumea e învălătucită de umbră. Și fetița, și bunica emanau aceeași lumină albă, asemănătoare cu lumina florilor din grădiniță.

Revenind acasă Marius își privi încă odată tabloul. Nici pomină de lacrimi. Petalele trandafirului acum sclipeau de curățenie. Altă dată, creionul îi desenă un ghemotoc mic, zgribulit, un cățeluș alb cu pete negre. Marius de mult își dorea un asemenea cățel. La un moment dat băiatului i se păru că aude un schelălăit jalnic. Alergă la fereastră. Afară ploua. În mijlocul curții văzu un biet cățeluș -ud, părăsit, neputincios, un cățeluș care în momentul acela cerșea ajutor. Marius nu stătu pe gânduri. Cât ai clipi aduse cățelul în casă. În primul rând îl spălă de noroi. Îi dădu să bea lapte cald apoi, toată ziua, îl purtă în brațe — să-l încălzească. De atunci el și Ghemotoc, căci acesta era acum numele cățelușului, deveniseră prieteni de nedespărțit.

Colegii de clasă nu credeau nimic din ceea ce le povestea Marius despre creionașul său fermecat.

— Un creionaș fermecat? Ziceau ei. Face minuni? Povești... Adevărate

povești. Cine mai crede astăzi în asemenea păcăleli? Adevărul e că tu, Marius, desenezi în ultima vreme altfel, mai bine parcă... am zice chiar — foarte frumos.

La o lecție de desen colegul de bancă i-a cerut lui Marius creionașul.

— Dă-mi-l un pic! Te rog! Vreau să desenez căsuța bunicilor mei de la țară. Mi s-a făcut foarte dor de ei. Nu i-am văzut de un car de vreme...

Toți copiii știau că Ilie nu are pic de talent la desen. De data asta însă Ilie desena cu ușurință. Creionul alerga pe foaie și în scurt timp copiii au văzut o căsuță mică, curată, scăldată în nucari bătrâni. Căsuța cu olane roșii, cu brâie albastre avea ferestrele mici și triste.

— E atât de tristă căsuța bunicilor tăi, de ce? I-au întrebat copiii pe Ilie.

— Fiindcă sunt singuri, sunt foarte singuri. Mi-e atât de dor de ei... La acea lecție tuturor copiilor li s-a făcut dor de bunicii lor. Rând pe rând au împrumutat creionașul de la Marius și au desenat câte o căsuță. Profesoara a lipit desenele unul de altul, iar Marius a scris desubt: acesta e satul tristeții bunicilor noștri... De atunci nimeni nu s-a mai îndoit că Marius e stăpânul unui creion fermecat. Ba chiar din acel moment în clasa lui Marius lucrurile neobișnuite au pornit să se țină lanț. Colegii au început să perceapă evenimentele din jurul lor un pic mai altfel decât înainte.

— Priviți, ziceau ei, cât sunt de murdare străzile orașului nostru. E prea multă umbră și prea puțină căldură în acest oraș. Noi vrem ca orașul să fie frumos, luminos și curat. Dar pentru ca acest vis să se realizeze e nevoie de multă muncă, deci la treabă, prieteni!

Pentru început au făcut curat în propria clasă. Apoi au aranjat gazonul din fața școlii. Au îngrijit florile, au măturat trotuarul. Au muncit din greu și chiar dacă mai rămâneau încă multe de făcut, copiii se simțeau fericiți. La o altă lecție de de-

sen profesoara a propus elevilor să deseneze orașul așa cum ar vrea ei să-l vadă în viitor. Fantezia copiilor a întrecut toate așteptările. Profesoara a venit cu propunerea să afișeze desenele pe o plachetă în fața școlii.

— Oamenii, își ziceau copiii, vor dori neapărat ca orașul să fie cât mai curând exact ca în desenele noastre. Maturii ne vor ajuta și nu e departe timpul când vom trăi în cel mai minunat oraș de pe lume.

Astfel în fața școlii a apărut o mică expoziție cu genericul: „Orașul nostru de mâine”. Dar majoritatea orașenilor, preocupați de propriile griji, învălătuciți în propria umbră, continuau să treacă absenți pe alături.

— Eh! Își ziceau cu necaz copilașii din clasa lui Marius. Nimeni nu ne vede, nimeni nu ne ascultă. Nu-i nimic, se îmbărbătau piticii. Vom crește mari și vom schimba fața acestui oraș. Viitorul e al nostru. Lumea pe care o vom construi noi va fi mai frumoasă, mai bună, mult mai curată și mai cinstită.

(Emilia Plugaru)

- 1 Care sunt personajele întâmplării?
- 2 Ce dar deosebit i-a adus bunelul nepotului său?
- 3 Ce a înțeles băiatul datorită creionului?
- 4 Cum s-au schimbat colegii lui Marius?
- 5 Ce ne învață povestirea? Argumentați.
- 6 Care e tema și ideea principală?
- 7 Împărțiți textul în fragmente. Povestiți fiecare fragment și alcătuiți planul simplu de idei.

Citiți proverbele și memorați-le!

Ai carte, ai parte.

Cine nu învață la tinerețe, va plânge la bătrânețe.

Învățătura dată rău, se sparge în capul tău.

Învățătura e cea mai bună avuție.

LIMBA NOASTRĂ CEA ROMÂNĂ

Sărut vatra și-al ei nume
Care veșnic ne adună,
Vatra ce-a născut pe lume
Limba noastră cea română.

Cânt a Patriei ființă
Și-a ei rodnică țărână
Ce-a născut în suferință
Limba noastră cea română.

Pe pământ străvechi și magic
Numai dânsa ni-i stăpână:
Limba neamului meu dacic,
Limba noastră cea română.

În al lumilor tezaur
Pururea o să rămână
Limba doinelor de aur,
Limba noastră cea română.

(Grigore Vieru)

- 1 Citiți în gând poezia și observați cine este povestitorul.
- 2 Ce exprimă poetul în poezie?
- 3 Care cuvinte autorul repetă în poezie?
- 4 Cum înțelegeți versurile: *Vatra ce-a născut pe lume*.
- 5 Ce ne va rămâne pururea în inimi?

- 6 Care este gândul principal în poezie?
- 7 Ce sentimente ne-a trezit poezia?
- 8 Cum credeți, autorul își iubește limba maternă?
- 9 V-a plăcut poezia? De ce?

Desfășurați propoziția: *Iubesc limba mamei.*

DEX

Vatră — partea cuptorului unde se face focul.

Tezaur — avere, bogăție.

Proverbe despre limbă

Cine nu vorbește limbi străine, n-o cunoaște nici măcar pe a lui.

Câte limbi știe omul să vorbească, de atâtea ori e om.

La drum ai grijă de picioare, când vorbești ai grijă de limbă.

Dușmanul cel mai aproape omului este limba, și prietenul cel mai dulce tot ea.

LA ȘCOALA PITICILOR

În Pantalonia suna clopotul școlii:

— Bim-bom-bom! Bim!

Descotoșmându-se, puii de pitic s-au aciuat în bănci: o așteptau pe învățătoare. Ușa însă nu se deschidea.

Și numai iată intră pe fereastră un fluture alb, care nu era fluture, ci un bulgăraș de nea. Puii de pitic au dat buzna la fereastră. Nu le venea a crede: Domnița, învățătoarea lor, umbla prin zăpadă în blana ei cea albă și le făcea semn și-i cheama afară, arătându-le că omătul e numai bun de făcut bulgări.

E-he-he, atâta le-a trebuit. Cât te-ai șterge la un ochi au rămas în clasă numai doi: Luță și Tănănuță. Unul zicea că el n-a venit la școală să se bată cu zăpadă, da altul:

— Nici eu nu ies, că am o gaură în căciulă și o să intre bulgării sub ea ca puii sub cloșcă. Vreți să tușesc la lecție?!

Tii, ce mai flăcăi-ciocălai! i-a înghimpat zvărluga de Măriuca.

Mare bătălie s-a încins afară. Până la genunchi în zăpadă, trei fete făceau bulgări pentru Măriuca — groaza băieților.

Niște bulgări au ajuns și în ogrăzile vecine. Doi pitici cu barbă într-o nimica de ceas au fost afară:

— Care sare la bătaie?

Și văzându-l pe un vecin aducând apă, poc! din stânga, jap! din dreapta și se ghemuiesc după gard. Ba un bulgăre a nimerit și în căldare. Cel cu apa, ud și nedumerit, s-a întors și-l vede într-o ogradă pe alt vecin, tăind lemne:

— A-a, tu ești acela!

Omulețul se dă sub gard, face niște bulgări cât oul de găscă și mi țu-l hălește pe Tănăsucă de-i zboară căciula cât colo. Tănăsucă, iute și arțăgos, sare la alt vecin, care da cioceleji la oi...

Când bătălia cu bulgări a cuprins toată țara piticilor, învățătoarea Domnița, suflând în mâini, a intrat în urma copiilor în

clasă. To-o-ți aveau bujori în obraji, acum erau numai buni ca să facă lecția de istorie — puteau să se bată și cu Attila.

O învățătoare ca Domnița mai caută. Câte le-a băgat ea în cap! Cei de acasă se mirau — cum de încape atâta într-o măciulie de pitic?! Domnița însă avea încă multe să le spună și, ca să vezi, încăpea totul.

Acum, după ce și-au scos omătul de după gât și din sân, puii de pitic erau numai ochi, numai urechi. Doar unul Pălică, din banca a treia, a rămas cu gândul afară: al lui era bulgărele, care a nimerit-o pe învățătoare drept între ochi... Atunci, când a strigat ea:

— Aoleu! și s-a apucat de frunte.

Măriuca, care le vedea pe toate, a alergat la învățătoare și s-a lipit de ea:

— Iertați-mă, n-am vrut.

— Așa e la război! a râs Domnița și s-a mirat că Măriuca are atâta putere.

„Să-i spun? Să nu-i spun? tărăgăna Pălică. Nu era bulgărele Măriucăi... Că de ce a încercat ea să mă spele cu zăpadă după „aoleul” cela... Mare șmecheroaică e Măriuca — își cere iertare pentru alții, ca apoi să-i învețe minte... Am să-i spun”, a hotărât Pălică, ridicând mâna.

Când colo învățătoarea Domnița tocmai pe el îl întreba ce-a povestit ea adineaori. Cum nu era dintre codași, Pălică a sărit ars: nu știa o boabă și i s-au înroșit urechile. Toți, până și Luță și Tănănuță, ședeau cu mâinile ridicate,

— Iertați-mă... a bâiguit Pălică.

Învățătoarea s-a apropiat de banca lui și băiatul i-a pus în carnetul de note doi la istorie. Așa era la pitici: când nu știa elevul, i se punea notă rea învățătorului său.

Acasă Pălică s-a întors amărât de tot. Ce folos că bătălia a fost de pomină? Într-așa o zi să-i pui doi învățătoarei! Nota ceea parcă era un șarpe care i se încolăcea de gât.

— Fugi de aici! a sărit deodată Pălică, strângându-și un deget cu ușa. Mai bine să-l doară ceva, cum o doare acum sufletul și pe Domnița.

Păi, că nici Luță, nici Tănănuță nu erau mai veseli. Pe drum Măriuca i-a pus o piedică la unii, l-a trântit pe celălalt și a tăbărât un buluc de fete ca niște găște asupra lor:

— A-lilu-ia! cântau fetele, îngropându-i sub omăt. Da Măriuca îi da de grijă:

— Vezi, mîi Tănănuță, să nu-ți intre frig prin gaura ceea la căciulă! Mă auzi?

Scăpară vii din mâinile fetelor. Luță și Tănănuță s-au jurat să se răzbune și au pus la cale cum.

A doua zi au venit mai devreme la școală: unul a adus un pămătuf, altul o cutie cu dohot, până nu era nimeni, au vopsit cele două ferestre în negru — să se facă noapte în clasă.

— Hi-hi-hi! râdea Luță,

— Ha-ha-ha! se hlizea Tănănuță. Acum n-au încotro — o să stea afară și o să se bată cu bulgări până la primăvară.

Apoi au spălat putina și s-au întors când era aproape toată clasa. Luță fluiera da Tănănuță tușea: adică, eu nu știu nici cu spatele ce s-o fi întâmplat pe aici.

Măriuca le-a tăiat drumul:

— la arătați mâinile!

Au sfeclit-o. Pămătuful era băgat sub un gard, cutia cu dohot — sub altul, dar mâinile, vai, se aflau cu dînșii. Că erau murdare, că nu erau, dar, simțindu-se cu musca pe căciulă, amândoi au băgat mâinile în buzunare. Măriuca a strigat:

— I-am prins! Ei sunt făptașii, țineți-i!

Unde să fugă?! Pălică s-a repezit ca un leu și ceilalți au sărit în toate părțile, împresurându-i. Da priceputa de Măriucă n-a mai așteptat-o pe Domnița. A țâșnit pe ușă că știa unde trăiesc Luță și Tănănuță.

Nu multă zăbavă s-aude:

— Boc-boc-boc! — la ușă.

Intrând în clasă, cei doi tați și-au scos căciulile, făcând o plecăciune către învățătoare. Dar de ce e așa de frig? s-au mirat ei. Fetele stau în paltoane, băieții în căciuli. Iarna cu amândouă ferestre deschise vraiște?!

Când au aflat ce și cum, părinții, de, și-au pus și ei căciulile pe cap. Unul a scos carnetul de note de sub cojoc, da altul — din tureatca ciubotei. Așa era obiceiul pe acolo — băiatul făcea șotia — părintele înhăța nota care i se cuvenea.

Tănănuță, cu mâna tremurândă, i-a pus tătâne-său, brutarul țării, nota doi la purtare. Da Luță, mai slab de înger, a făcut numai jumătate de doi. Când a ridicat ochii și a văzut cât e de încruntat taică-său, a scăpat tocul din mână...

Părinții, uitându-se lung unul la altul, au rămas să facă ce vor ști, dar să fie ziuă în clasă. Până atunci puii de pitic și-au găsit și ei de lucru: umblau cu învățătoarea prin împărăție — ici-colo câte o babă nu putea ieși din casă de atâta omăt.

Măriuca însă, înainte de a-și găsi lopata, a dovedit să în- cuie ușa de la clasă și cei doi tați au ieșit din școală pe... fereastră.

De, au pus geamuri noi, că pe acelea nu le putea curăți nici michiduță. Tata lui Tănănuță a tras vreo câteva sudalme și s-a răcorit, da părintele lui Luță — nu-i. Vezi că tocmai el era logofătul țării...

— Adicătelea, cum așa? tăpșea el omătul cu picioarele supărat foc. Îl trimit la școală să iasă om dintr-însul, da aici îl pun să se bată cu bulgări?! Ba încă mă cheamă în fața clasei să-mi pună doi la purtare! La anii mei mi se în- cuie ușa sub nas și eu, logofătul țării, dragă Doamne, ies pe fereastră!

M-a-are jale în clasă. N-a trecut decât o săptămână și Domnița nu mai era învățătoarea lor. În locul ei venea dascălul de la biserică, un bătrânel cam surd, care o puneă pe Măriuca să-i tot întrebe pe copii tabla înmulțirii, iar el scotea o pernuță din geantă, o trântea pe masă și sfor-sfor la lecție.

Puii de pitic însă nu se lăsau: după amiază se duceau cu grămăjoara la Domnița acasă. Cum erau mulți, se așezau de-a dreptul pe podea, pe o piele ma-a-are de urs și Domnița nu se mai sătura să se uite la gurițele astea căscate și ochisorii bungiți și devenea iar învățătoarea lor.

Ta-a-are mai vroiau s-o aducă înapoi la școală, că era pustie fără dânsa...

O să mai stea oleacă acasă și o să vină, a zis Măriuca. Iaca îți vedea. Când n-a mai fi omăt, să nu avem din ce face bulgări... nu-u, ea nu s-a dus de tot. Și Măriuca le-a arătat pe furiș: în cancelarie, într-un ungher, au rămas pantofii învățătoarei.

Așa e. Dacă a lăsat pantofii, o să vină! Taman s-au bucurat ceilalți pui de pitic.

Iar într-o zi au înflorit două viorele în pantofii învățătoarei. Albastre-albastre, cum erau ochii Domniței. Mai rămânea să deschidă ea însăși ușa.

(Spiridon Vangheli)

- 1 Ce momente din text v-au plăcut mai mult?
- 2 Descrieți oral tablourile respective.
- 3 Ce remușcări avea Pălică la lecția de istorie?
- 4 Cum credeți, ce fel de personaj este Pălică — pozitiv sau negativ? Argumentați-vă răspunsul prin fragmente concrete.
- 5 Ce vi se pare neobișnuit la școala piticilor? De ce?
- 6 Care dintre elevii-pitici ați vrea să vă fie colegi de clasă?
- 7 Ce vă place mai mult la oamenii pe care îi cunoașteți?

Test de evaluare la capitolul

TOATE DRUMURILE PORNESC DE LA ȘCOALĂ

1. Care text v-a plăcut cel mai mult din acest capitol? Argumentați.

2. Care este autorul textului preferat?

3. Numiți personajele amintite în acest text.

4. Formulați ideea principală corespunzătoare acestui text.

5. Ce titlu are textul scris de S.Vangheli?

6. Cine este autorul poeziei «Limba noastră cea română»?

7. Scrieți un cuvânt sau câteva cu înțeles asemănător în dreapta cuvântului dat.

Cuvântul dat	Cuvânt cu sens asemănător
Elev	
Limbă	
Ager	

8. Alcătuiți 2-3 propoziții simple în care să folosiți cuvintele **școală, limbă, învățător, învățătoare**.

CAPITOLUL III

GRIJĂ FAȚĂ DE VIEȚUITOARE

NUCUL

Păsărica s-a sculat cu noaptea în cap. N-avea cui să-i spună bună dimineața: păsăroiul ei dormea dus. Și cum sta și se uita la stelele pe care le înghițea cerul una câte una, păsărica a întrebat, deși n-a auzit-o nimeni:

— Oare cine le stinge?

Apoi, când a văzut că de după deal răsare iarba de aur a soarelui, l-a ghiontit cu ciocul pe soțul ei:

— Iată, e ziuă albă. Scoală, că trebuie să mătur cuibul.

— Mi-e somn la un ochi. Mai lasă-mă, o rugă păsăroiul.

— Te las, a zis pasărea și a prins a cânta la urechea lui:
Tiur! Tiur! Tiur-tiur!

Păsăroiul a deschis amândoi ochi.

Până a măturat ea cuibul, el a găbjit în văzduh un țânțar somnoros, dar i-a dat drumul.

— Aduci a fum, atâta i-a spus. Cară-te.

De fapt, i s-a făcut milă de țânțar, că nu s-a săturat nici el de somn. Apoi și-a spălat ciocul într-un bob de rouă și s-a trezit de-a binelea.

Azi are multe treburi: să dreagă cuibul — vântul a făcut aseară trei găuri în el, să împrumute o fârâmitură de pâine de la femeia care trăiește în ograda asta pentru păsărica lui și să împace două păsări sfădite din ograda de peste drum.

Sta, bietul, și se gândea cu ce să înceapă și numai iaca aude:

— Bzzzzz! chiar lângă urechea lui.

Hap! Și l-a prins cu ciocul. Tot țânțarul acela era. L-a cunoscut.

„Poftă bună!“ cât-cât să-i facă de petrecanie, da el, faraonul, a dovedit să zică:

— Țugui mă cheamă. Am venit să-ți cer iertare. Adineauri mi-ai dat drumul și nu ți-am mulțumit.

— Caută-ți, bre, de nevoie, a răs păsăroiul. Și du-te și te spală, că aduci a fum.

— Ești un păsăroi de treabă, cum văd. Am să-ți spun un secret. Că eu dorm în urechea cui vreau.

Păsăroiul a căscat ciocul: ta-a-are îi mai plăceau secretele!

— Ia mai lasă și tu măturatul acela și dă urechea mai aproape, i-a spus el păsărelei. Iată avem oaspeți. Țânțarul ăsta numai ochelari n-are, dar e dus de cap.

— Măi tu, i-a spus păsărica la ureche. Acum nu mi-i a oaspeți. Eu vreau să mă ou.

Păsăroiul, curios cum era, a întrebat-o:

— Dar cu cine o să semene puiul?

— La coadă cu amândoi, la cioc încă nu știu...

Au lăsat-o în cuib și s-au ascuns după o frunză într-un copac înalt de stejar, să nu le afle nimeni secretul.

— Aici mă simt bine, a bâzâit țânțarul, în pomul tău mă doare capul. Tu ai griji, de, o să fi degrabă tată, dar mă tem să nu le dai toate pe una.

— Adică? a prins interes păsăroiul.

— Nu că te sperii, însă n-ar strica să știi. Deunăzi am dormit în urechea lui Toader tâmplarul. Poate că ai auzit de el?

— Nu, a dat din cap păsăroiul.

— El face dulapuri și le vinde.

— Ei și?

— Păi vorbea cu soție-sa că dulapurile de nuc au preț mai bun. Dar de unde să iei tu lemn de ăsta? Au rămas numai vreo patru nuci în toată împărăția! Da femeia din ograda voastră e o văduvă sărmană, nici tu cățel, nici tu purcel, copacul ista — atâta are pe lângă casă. Tâmplarul a pus ochiul pe el, ba i-a dat și arvună. Femeia, de, are copii, trebuie să-i hrănească. I-a fugit până și câinele de la casă — așa e de săracă.

— Și dacă îl cumpără el, ce-o să fie? nu se pricepea păsăroiul.

— O să-l taie, bre, îl usucă și face scânduri, apoi le bate în ținte și ies dulapuri. E-he, de când pândește piticul tâmplar copacul ăsta! a zis țânțarul, încă trăia tatăl copiilor.

Era un pom că puteai să te ascunzi în tulpina lui — trei pitici să fi întins mâinile, că nu-l puteau cuprinde. Da cât de înalt și de rămuros a crescut: rar cine se încumeta să se cațăre în vârful lui. Și femeia ținea la el ca la ochii din cap. Niciodată nu l-a bătut cu bățul, ca să-i ieie nucile. Cădeau ele singure, dezbrăcându-se de hăinuța lor cea verde.

„Boc! Boc!“ — ziua, „Boc! Boc! Boc!“ — noaptea — ploua și ploua toamna cu nuci în ograda femeii, ba cădeau și dincolo de gard, la piticul Goriță.

Coroana copacului demult intrase și în ograda lui și strângea și el câte un sac de nuci.

— Să-l taie? a tresărit păsăroiul. Păi nu i-ai spus că noi avem cuib în pomul ăsta?

— Cum nu? a țuguit buzele țânțarul, dar s-a făcut ro-o-șu de rușine că a cârpit o minciună și a întors oiștea în altă parte. I-am spus, femeia însă are nevoie de bani.

— Bani? a făcut ochi înguști păsăroiul. Cum îs banii ceia?

— Atâta știu, s-a scărpinat țânțarul la ceafă, îi leagă nod în batistă și-i țin ascunși tocmai în fundul buzunarului. De câte ori îi scot de acolo, îi numără și când îi pun, tot îi numără. Până și un cal, când îl prefaci în bani, poate să încapă în buzunar.

— Un cal?

— Da. Și o casă.

— Și nukul ăsta o să încapă în buzunar?

— Păi, dacă îți spun!

— Măi, ce-s ai naibii banii ăștia! clătina din cap păsăroiul. Nu spui minciuni, Țugui? Unde s-a mai văzut să încapă un pom ca acesta în buzunar?

— Să-mi sară ochii! s-a jurat Țugui. Eu îs umblat prin multe urechi, e-he!

— Dar nu cumva fumezi? I-a întrebat păsăroiul. De ce aduci a fum?

— Păi am înnoptat la femeia asta din ograda voastră. Și vara face focul cu tizic. Hogeagul ei, de, sărac, da fudul. Nu primește fumul de tizic și el iese mai mult în casă.

— Iaca ne-am luat cu vorba, a zis păsăroiul și a scos capul de sub frunză și s-a uitat la soare că alt ceas nu avea, îți mulțumesc pentru secret.

— Dacă ai nevoie de mine, mă găsești în mahala asta, s-a închinat Țugui și s-a dus bâzâind.

Chiar în ziua ceea femeia dă de niște musculițe șchioape pe fereastră, dar nu știa nici cu spatele că i le-a adus păsăroiul pentru prânz.

Să fi trecut o lună, nu mai mult. Copacul era la locul său.

— O fi șuguit țânțarul cela, zicea păsăroiul. Acum avea doi pui și era fudul nevoie mare.

Toate bune, numai că a stricat pacea cu vecinul lor, piticul Goriță. Cum se trezea și ieșea în ogradă, vecinul întâi la nukul lor se uita:

— Bună dimineața! îi spunea el și își scotea pălăria în fața copacului. Da păsăroiul, când îl vedea, se întorcea cu coada la Goriță. Și iată de ce. Piticul ăsta era pictor. Șe-e-dea cât e ziulica pe un scăunel, cânta sub nas și picta. A făcut și copacul de nuc. Păsăroiul l-a văzut cu ochii săi. Pomul semăna leit, da pasărea din vârful lui nu era păsăroiul, ci un cuc.

— Eu nu-s cuc! s-a bosumflat păsăroiul. Am doi pui, am cuibul meu! și de atunci s-a supărat rău pe Goriță.

Într-o zi, însă, când s-a pierdut soarele într-o căpiță de nori, a intrat în ogradă un omuleț cu ochelari negri și un topor subsuoară. Femeia era acasă, da piticul cela nici n-a întrebat-o de sănătate. A venit cu pași mari la copac și a înfipt toporul în el. O dată și încă o dată...

Sfâr! încolo, sfâr! încoace zburau păsărica și păsăroiul în jurul pomului și strigau-ciripeau în limba lor:

— Măi piticule, ce faci?! Asta e casa noastră! Venim hăt-hăt de peste nouă mări și nouă țări, ca să ajungem la copacul ăsta! Noi avem sus, în ramuri, pui, dar ce ai tu aici?! Tu ești cel se stinge stelele! a mai zis păsărica. Tu!

O, de i-ar fi putut lua toporul din mâini!

— Dar voi? s-a stropșit păsăroiul la niște copilandri care ședeau în preajmă și căscau gura. Așteptați să cadă pomul, să-l auziți cum geme și își dă ultima suflare.

Și numai iaca iese din casă piticul Goriță. Era somnoros, l-o fi trezit țipătul păsărilor.

— Și tu ești bun. Mă faci cuc! a strigat păsăroiul supărat cum era. Piticul însă a sărit peste gard.

— Te bucuri de necazul altuia? l-a înșfăcat el pe Toader de piept. Ți-oi da eu ție dulapuri de nuc!

— Ce ți-i treaba ta? s-a îndârjit tâmplarul să dea în Goriță.

— L-am cumpărat, gata, e al meu!

Pictorul i-a smuls toporul din mână. Auzind hărmălaie, iese femeia din casă.

— Cum așa? s-a repezit piticul tâmplar. Ne-am împăcat? Ne-am împăcat! Arvuna ți-am dat-o? Ți-am dat-o! Te-am scos de la nevoie?!

— M-ai scos, dar n-am somn de atunci.

— Cu nuci cu tot îl vinzi, mamă? a întrebat un băiețaș de-al ei. Când or veni urătorii, ce-o să le dăm?

Da păsările țipau, da păsările se roteau în jurul femeii; toată nădejdea era la dânsa.

Piticul Goriță a scos pungața:

— Cât ți-a dat el?

— Nu, nu! a tresărit femeia. Nu-l mai vând! Am să spăl noaptea cămășile piticilor, am să murui, am să dau cu var, pe unde m-or chema, și până în toamnă îți întorc arvuna, crede-mă, bade Toadere.

— Mă achit eu, îi băga punga Goriță, da femeia nu și gata:

— Că mănânci și mata niște nuci din copacul ăsta? Lasă-le să fie de pomană de sufletul soțului meu, Dumitru, că altceva n-am ce-i da.

Băiețelul ei uda cu limba și dădea să lipească la loc așchia smulsă de topor, iar maică-sa a ridicat ochii sus, la copac, și vorbea cu păsările, care s-au aciuat în desișul frunzelor:

— Să mă iertați. Nici nu știam că v-ați făcut cuib acolo... Vă mulțumesc, voi mi-ați adus copacul înapoi acasă! Apoi a căzut în genunchi lângă pom, și-a lipit fața de scoarța lui bătrână și a zis cu ochii închiși cum ai spune o rugăciune: Acesta e gospodarul meu, că altul n-am. Acesta mi-e soț, acesta mi-e tată, acesta mi-e fiul cel mai mare!

(Spiridon Vangheli)

- 1 Citiiți expresiv textul.
- 2 Unde se desfășoară acțiunea?
- 3 Numiți personajele principale. Caracterizați-le.
- 4 Ce însușiri le sunt atribuite unor personaje?
- 5 De la cine și ce veste a primit păsăroiul?
- 6 Cum a fost salvat nucul?
- 7 Determinați tema și ideea principală a acestei opere.
- 8 Împărțiți textul în fragmente și alcătuiți planul simplu de idei.

ADEVĂRATUL PRIETEN

Cărămidă sau Cărămizică, după cum îi zice stăpâna cea mică, nu are prieteni.

Nimeni nu vrea să prietenească cu el. Cărămidă nu știe de ce. Probabil din pricina invidiei. Toată lumea îl invidiază. Cărămidă e preferatul stăpânilor. Locuiește împreună cu ei în casa cea mare. Pe vreme de ploaie, de vânt, Cărămidă stă lângă soba fierbinte. Și atunci? Cum să nu-l invidiezi? Se tolănește pe covoare moi, mănâncă bucate alese, iar uneori, când are chef stăpânul — bea împreună cu el bere.

În casă toți îl iubesc. Mai ales stăpâna cea mică. În curte nimeni nu-l vede în ochi. Curcanul, de cum îl zărește, se umflă în pene, scoate sunete amenințătoare și Cărămidă știe: domnul Curcan nu-i va fi niciodată prieten. Câțelul ce stă mereu legat de lanț e și mai agresiv. Relația lor e foarte încredată. Probabil Cuțu visează cu ochii deschiși cum își înfige colții și face ferfeniță blana lui cărămizie.

Totuși degeaba e invidiat. Cărămidă cunoaște ce înseamnă frigul, mizeria și foamea. Când l-a găsit stăpâna cea mică, era un pisicuț prăpădit, cu blănița cărămizie, aruncat de către cineva sub un gard. Înghețat, flămând cu o lăbușă rănită, mai mult mort decât viu, pisicuțul nici măcar nu avea putere să miaune. Stăpânei cele mici i s-a făcut milă. L-a adus în casă, l-a încălzit, i-a dat lăptic, i-a bandajat lăbușă, i-a zis Cărămizică pentru blana sa și de atunci a devenit practic un membru al familiei.

Acum e un coșcogeamite motan. Îi iubește pe cei ai casei, dar visează să aibă un prieten al său. Doar al său. Unul

adevărat. Căruia să-i spună visele sale motănești în limba sa motănească. Căruia să-i împărtășească bucuriile și necazurile. Necazul cel mare al lui Cărămidă e că nu poate să-și găsească un prieten.

Într-o zi, stând tolănit la soare, observă o păsărică — o vrăbiuță năstrușnică ce ciugulea de zor câteva semincioare.

— Iată cine îmi va fi prietenă, se gândi Cărămidă și întinse lăbuța spre ea zicând: „Drăguță vrăbiuță, fii te rog prietena mea!”

— Au! sări speriată vrăbiuța. Domnule motan, cum de îndrăznești?!

Crezi că mă păcălești? Mi-a spus mie bunica. Cei mai mari dușmani ai vrăbiuțelor sunt motanii. Așa că... Lasă-mă-n pace! Caută-ți în altă parte prieteni! Și vrăbiuța își luă zborul.

— Mda... oftă Cărămidă. Probabil nu-mi este dat să am un prieten. Trebuie să mă dau bătut.

Dar chiar a doua zi Cărămidă prinse curaj și anină de codiță un prăpădit de șoricel ce îndrăzni să-i treacă pe lângă picioare.

— Chiț-chiț, ce zici dacă îți propun să fim prieteni? Întrebă el.

— Bineînțeles, bineînțeles, domnule motan! Chițcăi tremurând de frică șoricelul. Numai că...

— Numai că ce?

— Un prieten nu-l ține de codiță pe celălalt prieten... Dă-mi drumul, se rugă șoricelul. Altfel îmi vei rupe codița.

Dar imediat ce Cărămidă îl eliberă acesta o zbughi în vizuină.

— Ai crezut că mă păcălești, strigă șoricelul din adăpost, dar eu te-am păcălit! Ha! Ha! Ha! Toată lumea știe cât de proști sunteți voi, motanii! Nu există

prietenie între pisici și șoricei! Nu e-xi-stă! Dacă ai fi deștept, ai privi în jur și ți-ai găsi prieteni printre ai tăi! Uite... Nu departe e o mătă. Du-te de-o întreabă.

— Chiar că sunt un prost, se lumină Cărămidă. Trebuia ca acest șoricel să-mi deschidă ochii... Bineînțeles că o pisică! Doar o pisică! Și Cărămidă alergă spre pisicuța pe care tocmai i-o arătase șoricelul. Era o mătă vagabondă, murdară, cu blănița alb-gălbuie, numai pielea și oasele. Dar pisicuța avea ochi foarte frumoși. Verzi, mari, luminoși, triști și pe Cărămidă acești ochi îl cuceriră pe loc.

— Ea e, îl furnică în piept. Pisicuță drăgălașă, șopti el, nu ai vrea să fim buni prieteni?

— Sssst! se stropși pisicuța. Nu vezi? Sunt ocupată. Vânez. Nu-mi arde de prieteni. Și pisicuța se repezi spre o vrăbiuță. Cărămidă nu reuși să clipească, că pisica cu ochi frumoși o și înghiți pe biata vrăbiuță cu tot cu pene.

— Fu! Exclamă dezgustat motanul. Cum se poate?! E oribil!

— Oribil? Oribil e să mori de foame. De câteva zile n-am mâncat nimic. Poate că dumneata nu cunoști ce înseamnă foamea. Eu însă cunosc.

— Și eu am știut ce înseamnă foamea. Dar... nu are importanță. Să vorbim despre altceva. Te invit în ospeție. Locuiesc uite acolo... în casa aia frumoasă. Mergi?

— Știu eu... Bine. Merg... răspuse mătă, nehotărâtă.

Niciodată pisicuța cu blănița alb-gălbuie nu a călcat pe covoare atât de moi, nu a gustat din bucate atât de alese, nu a avut alături un domn atât de amabil, de educat și de drăgălaș. Fără îndoială că a acceptat să-i fi prietenă. O prietenă credincioasă, așa cum trebuie să fi adevăratul prieten. După ce Cărămidă i-a făcut cunoștință cu întreaga casă, pisicuța s-a întins pe covorașul de lână ușă și a adormit. Visa un vis frumos când a venit stăpâna cea bătrână.

— Aoleu! Strigă, enervată, stăpâna. Cărămidă! Motan afurisit! Ai îndrăznit să-mi aduci în locuință mătă din astea, pline de purici?

Și nu reuși pisicuța să deschidă ochii că se și pomeni înșfăcată și aruncată în mijlocul ogrăzii.

— Miauuu, miauuu, mieună ea jalnic. Miauuu, miauuu...

— Miorlauuu! Miorlăi indignat Cărămidă, apoi alergă după pisicuță.

— Cărămidă! Cărămizică! Încotro?! O auzi pe stăpâna cea mică.

Mișcă în casă! Imediat!

Ascultător, Cărămidă făcu cale întoarsă.

Câteva zile motanul tânji rău de tot. Nu se atinse de mâncare, slăbise, nici chiar bere cu stăpânul nu mai dorea să bea. Mereu în minte o avea pe prietena sa. Peste o vreme totuși, se sculă și merse afară. În curte o văzu pe frumoasa lui pisicuță. Ținea în dinți un șoricel. Era șoricelul pe care îl cunoscuse deja. Vru să-i ia apărarea, dar tăcu...

— Guști? Întrebă pisicuța. Cărămidă refuză delicat.

În acea noapte nu se întoarse acasă. Nici în următoarea. Apoi urmară alte zile, alte nopți. Dormind alături de pisicuță sub cerul liber, se simțea într-al nouălea cer de fericire. Nicio dată nu-i fusese atât de bine. Când îl răzbea foamea, mânca șoricei și păsărele pe care i le-aducea prietena sa. Era prea domn ca să învețe să vâneze. Biata pisicuță se zbătea acum pentru doi. Și totuși ambii trăiau zile minunate.

— Știi, îi vorbi într-o zi pisicuța. Dacă voi avea vreodată pisicuți, aș vrea ca ei să-ți semene ție. Adică să aibă blănițele cărămizii. Ai o blăniță nemaipomenită!

Toamna însă, când începură ploile, lui Cărămidă i se făcu brusc un dor nebun de un acoperiș. Mereu visa covoare moi, peste tot simțea miros de bere. Nu mai rezistă. Merse să-și vadă fosta locuință.

— Cărămidă! Cărămizică! O auzi de îndată ce păși pragul casei pe stăpâna cea mică. Mamă! Privește! S-a întors Cărămidă! Pe unde o fi hoinărit atâta amar de vreme?

— Pe unde, pe unde... bombăni stăpâna cea mare. E de la sine înțeles. A vagabondat cu râioasa aia de mătă! Ia și du-l la baie. Spală-l, dezinfectează-l. Măine îl vom arăta veterinarului.

Aproape de iarnă, la colțul unui bloc, flămânzi însetați, stăteau lipiți unul de celălalt patru motănași. Toți patru aveau blănițele cărămizii. De departe îi privea tristă o biată pisicuță cu blana jerpelită care probabil fusese cândva albă ca neaua. Pe alături trecu o fetiță. Unul din motănași se dezlipi de ceilalți și merse din urma ei.

— Miau, miau, suspină jalnic motănașul. Fetița se înturnă.

— Cărămidă? Exclamă ea mirată. Încă un Cărămidă? Imposibil!

Apoi ezitând un pic se aplecă, luă pisicul și merse spre casă.

— Cărămidă! Strigă fetița încă din prag. Privește! Ți-am adus un prieten! Un adevărat prieten!

Motanul Cărămidă îl privi dușmănos pe ăla micu. Probabil simți că din acea clipă nu va mai fi el preferatul stăpânilor.

(Emilia Plugaru)

- 1 Citiți textul. Determinați tema și ideea principală.
- 2 Numiți personajele participante la acțiune.
- 3 Ce dorință avea motanul Cărămidă?
- 4 Cum puteți aprecia comportamentul acestui pisoi?
- 5 Ce vicii omenești a scos în evidență autoarea prin acest comportament.
- 6 Împărțiți textul în fragmente și alcătuiți planul simplu de idei.

O FURNICA

O furnică mică, mică
Dar înfiptă va să zică,
Ieri, la prânz, mi s-a urcat
De pe vișinul uscat
Pe picioare, pentru căci
Mi le-a luat drept niște crăci.

Mărunțică de făptură
Duse, harnică, la gură
O fărâmbă de ceva
Care-acasă trebuia
Așezat în magazie
Pentru iarna ce-o să vie.

Un' te duci așa degrabă,
Gândul meu mâhnit o-ntreabă
Încă nu te-ai lămurit
Că greșești și-ai rătăcit?
Cu merinda îmbucată
Te-ai suit până-n cravată
Și mai ai până-n chelie
Două dealuri și-o bărbie.
Nu vrei, tată, să-ți arăt
Cum iei drumul îndărăt?

Să-ți mai pun o întrebare,
E aproape de culcare;
Unde dormi, aici, departe?
Intr-o pagină de carte?
S-ajungi virgulă târzie
Într-un op de poezie?

Mă gândesc ce-i de făcut
S-o feresc de neștiut,
Ingrijat de ce-o să zică
Maica stareță furnică
De-o lipsi din furnicar,
Și-o așteaptă în zadar.

(Tudor Arghezi)

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Determinați tema și ideea principală.
- 3 Selectați din poezie verbe la timpurile prezent, trecut și viitor.
- 4 Memorați două strofe din poezie.

CLOȘCA BUNICUȚEI

Bunica are o cloșcă cu zece puișori. Mi-ar place să mă joc cu acești puișori, dar cloșca nu-mi permite. Când mă apropiu îmi umflă penele, cârâie supărată și sunt convinsă că dacă aș încerca să-i „fur” vreun odor — ar sări asupra mea. Doar bunica are voie să-i ia odraslele, să și le pună-n poală, să le mângâie cu mâna. Cloșca mârâie încet „clonc-clonc”, adică... „fii atentă”, dar nu se supără. Cloșca bunicuței e o mamă foarte grijulie. Ziua-ntreagă aleargă, scormonește, caută ceva gustos pentru odorașele sale.

În fiecare dimineață bunica le dă păsat muiat în lapte și cozi de ceapă tăiate mărunț.

— Pentru ca să crească sănătoși, zice ea.

Nici o pasăre din curte nu îndrăznește să stea pe aproape când puișorii mănâncă. Toate știu că mama-cloșcă e în stare să scoată ochii oricui doar pentru un fir de păsat. Bunica povestește că o cloșcă mai grijulie, mai gospodină nu a avut vreodată.

Când vine seara cloșca se apropie de cuptoraș, acolo unde de obicei bunica pregătește cina. O apucă cu clonțul de fustă și bunicuța știe — e vremea să deschidă ușa de la poiețică. Puișorii vor la culcare.

— Acuși, acuși, zice bunicuța. Vin imediat! Să-mi răstorn mămăliguța!

— Cloncăi, cloncăi, o dezmiardă bunicuța, apoi strigă: la poiată! La poiată! Fugulița la poiată! Hai la mama! Hai la mama! La poiată!

Cloșca cu cei zece puișori merge cuminte în urma bunicii. Și acest lucru se repetă seară de seară.

Într-o după-amiază, eu și bunica am plecat la niște rude din sat. Aveam să ne întoarcem târziu.

— Ioane! I-a strigat bunica pe bunicul. Să nu uiți să deschizi ușa la poiețică! Ca să poată intra cloșca! Ai înțeles, ioane?!

— Am înțeles... mormăi bunicul somnoros, căci mai toată ziua dormea. Cum să uit? De ce să uit? Plecați... Nu se întâmplă nimic cu deșteapta voastră de cloșcă...

Când ne-am întors, pe la miezul nopții — cloșca nicăieri. Bunicul adormise înaintea găinilor. Sărmana bunică. Nu o mai văzusem atât de necăjită.

Ore-n șir am căutat cloșca. Prin ogradă, pe drum, pe sub garduri, peste tot. Degeaba.

— Din pricina ghiujului de moșneag mi s-a prăpădit bunătațe de cloșcă, se tot văita bunica. Că amarnic e somnoros. Toată viața atât a știut — să stea tolănit. Eh... Dacă nu o găsesc îl fac pe el cloșcă. Doamne, Doamne... Cloșca mamei, gospodina mamei... O vor mânca dihorii în noaptea asta...

Într-un târziu ne-am lăsat păgubașe. Ne-am dus la culcare. Am intrat în cămăruță, ne-am dezbrăcat, ne-am făcut semnul crucii și eram gata să ne urcăm în pat. Deodată am auzit niște sunete ciudate.

— Ce se întâmplă? am întrebat eu speriată.

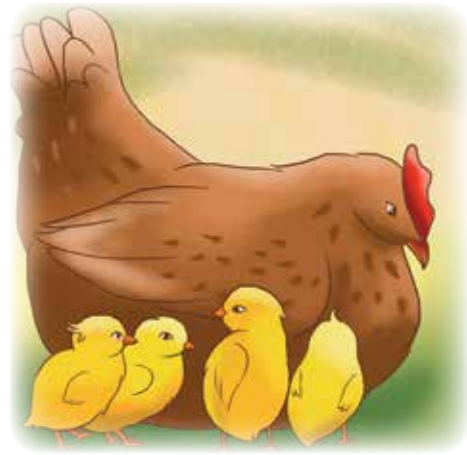
Bunica a ridicat un pic cuvertura. Am zărit căpșorul cloștii.

— Clonc-clonc! ne-a salutat ea bucuroasă.

— Vai de mine! a plesnit bunica din palme. Ca să vezi unde s-a ascuns! Nu m-a găsit lângă cuptoraș, nu a găsit ușița deschisă și ce i-o fi dat în gând? Ia să-și ducă ea puișorii la mine în cămară. Gospodina mamei, pasăre deșteaptă! Oare cum or fi urcat scările aștia mici? Zău, nu pricep...

Încă mult timp bunica a mângâiat cloșca apoi s-a culcat alături de mine și a adormit.

Dimineața, pe la revărsatul zorilor, cloșca și cei zece puișori stăteau cumiști lângă ușă.

— Clonc, clonc, clonc, clonc, nu faceți zarvă! Își povătuia ea odraslele. Nu mai e mult... Se trezește bunicuța... Încă un pic. Mai lăsați-o să doarmă...

(Emilia Plugaru)

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Unde se desfășoară acțiunea?
- 3 Appreciați personajele principale și faptele lor.
- 4 Cu ce calități e înzestrată mama-cloșcă?
- 5 Ce s-a întâmplat când bunicul a rămas singur acasă?
- 6 Prin ce v-a impresionat această poveste?

POVESTEA CROCODILULUI CARE PLÂNGEA

Un crocodil ședea odată pe malul unei ape și plângea, plângea cu lacrimi de crocodil.

— Vai, ce rău îmi pare!

— Ce-ai pățit, crocodilule? Întrebă o căprioară. De ce plângi?

— Cum să nu plâng? Am înghițit un cercetător, cu pușcă și raniță cu tot!...

Căprioara râse bucuroasă:

— Aha! Te râcâie pușca pe gâtlej, nu-i așa?

— Nu pricepi nimic!... Mă doare inima când mă gândesc la bietul explorator... Un om atât de îndrăzneț! Cunoștea toate pădurile sălbatice, toate cotloanele pământului... Cum am putut să-l înghit? Sunt un ticălos, un nelegiuit...

Căprioara încercă să-l mângâie:

— Dragă crocodilule, dacă ai ști ce fericită sunt că te aud vorbind așa... Văd că-ți pare rău.

— Am să pasc iarbă, dar nu știu care e sănătoasă și care e otrăvitoare. Căprioara râse și-l liniști:

— Asta să-ți fie grija! Vom merge la păscut împreună și îți voi arăta eu ierburile dulci, acrișoare sau amare...

— Nu, nu vreau amare!... Uite, iarba asta de lângă mine, e dulce?

Căprioara se apropie să vadă iarba cu pricina. În clipa aceea crocodilul căscă o gură cât o șură și o înghiți cu cornițe cu tot.

— Proasto! Auzi, iarbă dulce... Ha, ha, dar bine am mâncat azi! Un papagal, care văzuse din vârful unui copac tot ce se întâmplase, strigă:

Să afle toată pădurea ce pățește cine crede în lacrimile unui crocodil! De atunci i s-a cam înfundat crocodilului. Toți au aflat ce suflet rău are.

(Vladimir Colin)

- 1 Unde se petrece acțiunea?
- 2 Care sunt personajele întâmplării?
- 3 Din ce cauză plângea crocodilul?
- 4 Ce a dovedit căprioara prin comportamentul ei? Dar crocodilul?
- 5 Ce învățătură desprindem din text?
- 6 Citiți propozițiile care dovedesc:
 - fățărnicia crocodilului;
 - bunătatea căprioarei;
 - răutatea crocodilului.

SARCINI

1. Explicați repetarea verbului *plângea* în primul enunț din text.
2. Alcătuiți planul dezvoltat de idei.

PRIETENIA DINTRE ȘOARECE ȘI PISICĂ

(Traducere și adaptare după Frații Grimm)

Odată, pisica s-a întâlnit cu șoarecele și atât de mult i-a vorbit despre cât de-ar vrea să fie prieteni și despre cât de bine s-ar înțelege ei doi, încât l-a convins pe șoarece să locuiască împreună în aceeași casă.

— Va trebui să adunăm provizii pentru iarnă, ca să nu suferim de foame, spuse pisica. Însă nu te poți duce tu, șoricelule, să nu cumva să cazi în vreo capcană.

Cum sfatul pisicii era cât se poate de bun, zis și făcut. Cei doi au cumpărat cel mai mare salam pe care l-au găsit. Problema era însă unde să-l pună, pentru că în căsuța lor nu încăpea.

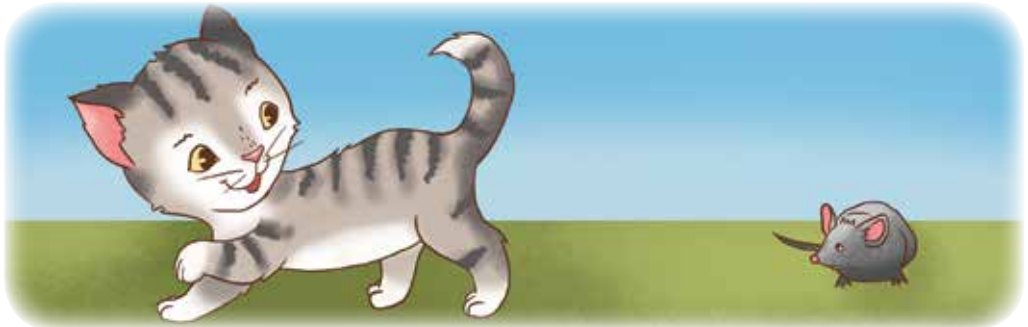
Au stat ei și s-au tot gândit și în cele din urmă pisica a venit cu o idee:

— Cred că cel mai bine ar fi să-l ascundem la biserică. Nimeni n-o să-l fure de acolo. Să ascundem salamul sub altarul bisericii și să nu ne atingem de el decât atunci când ne va fi foame.

Șoricelul a fost de acord, așa că salamul a fost pus la păstrare.

N-a trecut mult timp și pisica deja începuse să poftască la mâncare.

— Șoricelule, zise ea într-o zi, vreau să știi că o să fiu nașă. Una din verișoarele mele a adus pe lume un pisoiaș tare drăgălaș, cu blănița albă cu pete maronii. Azi trebuie să plec

la biserică pentru botez, așa că va trebui să ai tu singur grijă de casă.

— Da, sigur, spuse șoricelul. Și dacă mai rămâne mâncare sau băutură la masă, să te gândești și la mine. Tare mi-e poftă de un pahar de vin roșu.

Toate astea erau însă numai minciuni. Pisica nu avea nici o verișoară și nu trebuia să fie nașă niciunui pisoiaș. Se duse însă direct la biserică, merse tiptil până în spatele altarului și începu să se înfrupte din salam. După ce s-a săturat, a pornit la plimbare pe acoperișurile caselor și s-a tolănit la soare, lingându-se pe mustăți ori de câte ori se gândea la salam.

Seara, când a ajuns acasă, șoricelul a întâmpinat-o nerăbdător.

— A fost frumos? a întrebat el.

— Totul a fost bine, răspunse pisica tolănindu-se lângă sobă.

— Ce nume i-au dat pisoiașului?

— I-au zis Bucățică, răspunse pisica cu răceală în glas.

— Bucățică? se miră șoricelul. Ce nume ciudat și ne-maiîntâlnit... Așa se obișnuiește în familia voastră?

— Ce contează? Nu e un nume mai rău decât Hoțomanul, așa cum îl cheamă pe nepotul tău.

Șoricelul îi dădu dreptate și nu mai discuta de asta.

Nu trecu mult timp însă și pisicii iar i se făcu dor de ducă și poftă de carne, așa că îi zise șoricelului:

— Va trebui să ai grijă singur de casă pentru încă o zi. Am fost rugată să fiu nașă unui pisoiaș drăguț, cu un colier de blăniță albă în jurul gâtului și nu pot refuza.

Bunul șoricel acceptă imediat. Pisica pleacă de acasă, se duse direct în spatele altarului și mănâncă jumătate din bucata de șuncă. Apoi se întinse pe spate ca să se odihnească.

— Mmmm, își spuse ea în timp ce se lungea pe mustăți, nici o mâncare nu e la fel de bună ca atunci când o mănânci singur.

Când ajunse acasă, șoricelul o întâmpină vesel și la fel de curios.

— Ce nume i-ai dat pisoiașului?

— Jumătate, răspuse pisica.

— Jumătate? Ciudat nume, nu am auzit niciodată de așa ceva. Pisica nu mai zise nimic și se duse direct lângă sobă să se încălzească și să viseze la bucata de șuncă pe care tocmai o mâncase.

Nu peste mult timp, gândul la șunca rămasă în ascunzătoare începu să nu-i dea pace. Într-una din zile, văzând că nu mai poate răbda de poftă, îi zise șoricelului:

— Am fost iarăși rugată să fiu nașă. Pisoiașul e tot negru, dar are labelle albe și asta e un lucru rar. Pot să mă duc și acum, da?

— Bucățică, Jumătate... sunt nume atât de ciudate că mă pun pe gânduri..., zise șoricelul.

— Asta pentru că stai toată ziua în casă și nu ieși afară decât noaptea, îi răspuse pisica, și îți ocupi timpul numai cu gânduri inutile.

După ce plecă pisica, șoricelul se apucă să facă curățenie în casă, să aranjeze lucrurile împrăștiate ale pisicii și să facă mâncare. În tot acest timp, pisica mânca toată bucata de șuncă din ascunzătura de la biserică. Sătulă și simțindu-se oboșită după atâta efort, se tolăni pe acoperișul bisericii și își zise: "Nu poți să fii cu adevărat fericit decât atunci când ai terminat de mâncat tot." Apoi trase un pui de somn, din care nu se trezi decât târziu spre seară.

Când ajunse acasă, șoricelul o întreabă imediat ce nume îi dăduseră pisoiașului.

— Nici numele asta nu-o să-ți placă. I-am zis Firimitură, răspuse pisica.

— Firimitură? Asta e cel mai ciudat nume dintre toate, strigă șoricelul râzând, dar ca să n-o supere pe pisică, nu mai zise nimic, ci se băgă în culcușul său și adormi.

Din acea zi, pisica nu mai fu invitată la nici un botez. Trecură apoi zilele de toamnă și veni iarna cu primii fulgi de zăpadă care acoperiră totul cu pătura lor albă și strălucitoare. Șoricelul, care se ocupa de căutarea hranei, nu mai găsi nimic sub zăpadă și se gândi imediat la șunca ascunsă în biserică.

— Pisico, hai să mergem să luăm mâncarea pe care am pus-o la păstrat. Cred că are un gust excelent acum.

— Da, răspunse pisica într-o doară. Sunt sigură că o să-ți placă la fel de mult cum îți place să adulmeci aerul.

Și au plecat spre biserică. Când au ajuns în spatele altarului, din bucata de șuncă nu mai rămăsese decât hârtia.

— Vai, acum îmi dau seama ce s-a întâmplat, se plânse șoricelul. Acum îmi dau seama ce înseamnă numele pe care mi le-ai zis... Bucățiță, Jumătate și apoi...

— Taci din gură! strigă pisica. Dacă mai spui vreun cuvânt, o să te mănânc și pe tine.

— ...Firimitură, adaugă șoricelul.

Dar nici nu termină bine de vorbit, că pisica îl prinse în gheare și îl mănâncă dintr-o înghițitură. Pentru că, vedeți voi, așa este în lume.

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 În ce perioadă a anului se desfășoară acțiunea?
- 3 Numiți personajele principale și caracterizați-le.
- 4 E posibilă, oare, o asemenea prietenie?
- 5 Cum credeți, își dădea seama șoricelul că este înșelat?
- 6 De ce pisica a mâncat șoarecele?
- 7 Determinați tema și ideea principală.
- 8 Împărțiți textul în fragmente și întocmiți planul simplu de idei.

PREPELIȚA ȘI PUII EI

O prepeliță își clocește ouăle într-un lan de ovăz, scoase pui, dar se tot teme că stăpânul ogorului să nu înceapă să cosească ovăzul. Plecând după hrană puilor, le porunci acestora să asculte bine și să-i povestească după aceea tot ce își vor spune oamenii. Când se întoarse pe înserate la cuib, puii îi dădură următoarea veste:

— E rău de noi, măicuță. A trecut pe aici stăpânul ogorului dimpreună cu feciorul său și i-a spus acestuia: „Ovăzul meu a dat în pârgă, trebuie cosit. Să te duci, fiule pe la vecini

și prieteni, să le spui că-i rog să vină la coasă.” E rău de noi, măicuță, muta-ne de aici, căci mâine dimineața vecinii vor fi în lan.

Bătrâna prepeliță îi ascultă cu luare-aminte și spuse:

— Nu vă fie teamă, copii, stați fără grijă — ovăzul nu va fi secerat atât de repede.

A doua zi în zori, prepelița zbură iar într-ale ei și iar le porunci puilor să asculte ce va mai spune stăpânul lanului. Când se întoarse la cuib, puii îi spuseră:

— A dat iar stăpânul pe aici, măicuță, a tot așteptat prietenii și vecinii, dar n-a venit nimeni. Atunci i-a spus feciorului: „Să te duci, fiule pe la frați, pe la cumnați, pe la cumătri și să le spui că-i rog să vină neapărat mâine la coasă”.

— Nu vă speriați, copii, nici mâine nu va fi secerat ovăzul, spuse bătrâna prepeliță.

În ziua următoare, întorcându-se iar la cuib:

— Ei, ce-ați mai auzit?

A venit iar stăpânul cu feciorul-său pe aici, au tot așteptat

ruđele. Acestea nu s-au arătat. Atunci i-a spus el feciorului: „Se vede că degeaba așteptăm, că ajutor n-om primi de nicăieri. Ovăzul e în pârgă. Să pui în rânduială cele de trebuință, că mâine, cum s-o crăpa de ziuă, venim aici și ne apucăm singuri de coasă”.

— Ei, puișorii mei, spuse prepelița, de vreme ce omul a hotărât să pună singur mâna, fără să aștepte ajutorul altora, treaba se va face. Se cade să ne mutăm de aici.

(Lev Tolstoj)

- 1 Citiți textul. Determinați tema și ideea principală.
- 2 În ce perioadă a anului se desfășoară acțiunea?
- 3 Numiți personajele principale.
- 4 De ce prepelița era liniștită în primele două cazuri?
- 5 Cum a înțeles ea că e timpul să se mute cu traiul?
- 6 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.
- 7 Prin ce v-a impresionat această poveste?

Proverbe și zicători cu animale

- Albina face miere, dar și ințeapă.
- Când te latră vreun câine, astupă-i gura cu pâine.
- Șchiopătarea oilor, bucuria lupilor.
- Când pisica nu-i acasă, joacă șoarecii pe masă.
- Vulpea cât e de vicleană și ea cade în capcană.
- Câinele care latră, nu mușcă.
- Nu da vrabia din mână pe cioara de pe gard.
- Vorbești de lup, și lupul la ușă.
- Calul de dar nu se caută la dinți.

CAPITOLUL IV

MESERII

CE MIROS AU MESERIILE

Oricare meserie
Are-un miros, copii!
A pâine și plăcinte
Miroase-n brutării.

Șoferul are-n haină
Mirosul de benzină,
Un muncitor — mirosul
De-uileiri de mașină.

În orice tâmplărie,
În sat sau în oraș,
A scânduri noi miroase,
A vrafuri de talaș.

Miroase cofetarul
A nuci și scorțișoară
Iar un halat de medic—
A doctorie-amară.

Un vopsitor miroase
A lacuri de vopsit.
Geamgiu-ntotdeauna,
Va mirosi a chit.

Va mirosi a pește
Pescarul cel vânjos.
Și numai trândăvia
Nu are un miros.

(Gianni Rodari)

- 1 Citiți expresiv poezia. Determinați tema și ideea principală.
- 2 Cui se adresează autorul?
- 3 Ce meserii se întâlnesc în poezie?
- 4 De ce se spune că meseriile miroase?
- 5 Memorați poezia. Recitați-o cu intonația corespunzătoare.

TOATE MESERIILE

Eu pe tata azi l-am întrebat:
„Care meserie e mai bună?”
El a râs și mi-a răspuns îndat’:
„Asta nimeni nu știe să-ți spună!”

Dar grăbi s-adauge îndată
Când citi în ochii mei mirare:
„Orice meserie-i minunată
Dac-o faci cu drag și-ndemanare;
Poți fi muncitor într-o uzină
Medic, pădurar, aviator,
Poți lucra în sonde sau în mină
Pe ogor sau în laborator.
Peste tot nevoie e de tine
Și de mâna, și de mintea ta,
Ca să-i fie omului mai bine
Și să înflorească patria!”

Știu acum și spun nedezmîțit:
„Toate meseriile-s frumoase!
Fiindcă rodul lor meșteșugit
Ne aduce tuturor foloase!

Știm și mulțumim noi, toți copiii,
Că părinții munca-ți dăruiesc,
Să le crească-n bucurii copiii
Pe frumosul pământ românesc”.
(*Emilia Caldararu*)

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Determinați tema și ideea principală.
- 3 Cum credeți, de ce tatăl n-a putut răspunde concret la întrebarea copilului.
- 4 Care meserie vă place cel mai mult? Argumentați-vă răspunsul.
- 5 Memorați poezia. Folosiți intonația impusă de semnele de punctuație.

CE E BINE ȘI CE-I RĂU?

Cățelușul rătăcit

La un colț de stradă
Plânge-un cățeluș,
Trist el dă din coadă,
Nu are culcuș.
Și-a pierdut mămica,
Singur a rămas,
N-a mâncat nimica,
Multă fric-a tras.
Iată și salvarea —
Un mic băiețel,
I-a dat de mâncare,
L-a chemat cu el.
L-a luat acasă,
Cușcă i-a făcut.
Stă acum de pază
Toate-s în trecut!

(*Mihai Vâlcu*)

- 1 Citiți textul. Determinați tema și ideea principală.
- 2 Cum ne prezintă autorul starea de suflet a micului cățeluș?
- 3 Cum se manifestă grija și bunătatea băiatului față de acest cățel?
- 4 Cum credeți, s-a schimbat spre bine viața cățelului?
- 5 Cum vă exprimați voi dragostea față de animale?
- 6 Învățați poezia pe de rost.

CUIBUL

Colo sus pe-o rămurică
Face cuib o păsărică.
— Cip-cirip, tot ciripește,
Puii-în casă și-i va crește.

Însă un copil, deodată...
Aruncă în cuib cu-o piatră.
Vai, sărmana păsărică,
Plânge-ntruna singurică...

Celui rău copil nu-i pasă
C-a lăsat-o fără casă,
Dar să-ncerce cineva
Să-i strice căsuța sa!?

(Emilia Plugaru)

- 1 Citiți expresiv textul poeziei.
- 2 Caracterizați copilul care a aruncat piatra. Cum a procedat el?
- 3 Ce se va întâmpla dacă vom strica cuiburile, vom vâna animalele și vom tăia pădurile?

CREȘTE-N SUS UN COPĂCEL

În pământ, o semincioară,
Stând la cald, a încolțit.
Trei sau patru frunzulițe
Spre lumină s-au pornit.

Și acum încet, încet
Crește-n sus un copăcel.
Vrea s-ajungă pân' la soare.
E un pui, e mititel.

Copăcelul e ca voi,
Copilași, el este mic.
Să nu-l frângeți, ajutați-l
Și va crește-un pom voinic.

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Cu cine e comparat copăcelul?
- 3 Ce învățătură desprindem din ultima strofă?

FOCUL

Era în toiul secerișului. Bărbații și femeile din sat se dușeră cu toții la câmp. Acasă rămăseseră doar bătrânii și copiii. Într-una din căsuțe era o bunică cu trei nepoței. Bunica aprinșese cuptorul și se culcase să se mai odihnească. Pentru că o tot supărau muștele, bătrâna și-a tras pe față un ștergar și de la o vreme a furat-o somnul.

Una din nepoatele ei, Mașa (care n-avea decât trei anișori), a deschis ușa cuptorului, a umplut un hârb cu tăciuni aprinși și s-a dus în tindă. Acolo erau rânduite mănunchiuri de paie anume pregătite de femei pentru legatul grâului în snopi. Mașa a așezat frumușel tăciunii sub paie și a început să sufle

în ei. Când paiele au luat foc, fetița s-a bucurat tare mult. A intrat în casă, și-a luat de mână frățiorul pe nume Kiriușa (un băiețel de un an și jumătate, care abia începuse să umble) și i-a spus:

Privește și tu, Kiriușa, ce cuptor am făcut! Paiele ardeau acum cu vâlvătaie mare și trosneau.

Dar când tinda s-a umplut de fum, Mașa s-a speriat și s-a dus fuga înapoi în casă. Kiriușa s-a împiedicat de prag, a căzut în nas și s-a pornit de plâns. Mașa l-a tras și pe el, cum a putut, în odaie și amândoi s-au ascuns sub laviță. Iar bunicuța dormea liniștită înainte și nu auzea nimic.

Cel mai mare dintre copii, Vania, un băiețel de opt ani, se juca pe uliță. Dar când a văzut că din tinda lor iese fum gros, a intrat fuga pe ușă, a trecut cu chiu cu vai prin fumul înăbușitor, s-a năspustit în odăiță și a început s-o zgâlțâie pe bunica. Bătrânică, toropită de somn cum era, a uitat de copilași și a zbughit-o pe ușă afară, ducându-se fuga pe la curțile oamenilor după ajutor.

În vremea asta, Maşa şedea pitită sub laviţă şi tăcea mâlc. Numai frăţiorul cel mic ţipa cât îl ţinea gura, pentru că îl dorea năsul.

Tocmai pe el îl auzi Vania. Fratele mai mare se uită numaidecât sub laviţă, o văzu pe Maşa şi-i strigă:

— Fugi!

Maşa se năpusti în tindă, dar nu mai putu să treacă din pricina focului şi a fumului şi se întoarse iar în odaie. Atunci Vania deschise fereastra şi-i porunci fetei să sară afară. După ce ea se strecură cu greu prin ochiul strâmt, Vania îl apucă pe cel mic ca să-l aducă şi pe el spre geam. Dar micuţul era greu şi se opintea, plângea şi-l îmbrâncea cum putea pe Vania. Abia după ce căzu de două ori, Vania îl trase pe fereastră. Chiar atunci uşa odăii luă şi ea foc. Dar când izbuti în cele din urmă să-i scoată capul pe geam şi se pregătea să-l împingă afară, copilaşul, acum foarte speriat, se agăţă cu mânuţele de el şi nu voia cu nici un chip să-i dea drumul.

Atunci Vania îi strigă Maşei:

— Trage-l de cap! Şi în acelaşi timp îl împinse binişor din spate.

Aşa au izbutit să-şi scoată frăţiorul pe fereastră în uliţă şi au scăpat cu toţii.

- 1 Citiţi atent textul.
- 2 Numiţi personajele principale.
- 3 Cum credeţi, cine e vinovat că Maşa a aprins focul?
- 4 Cum Vania şi-a salvat frăţiorii şi bunica? Cu ce calităţi îl puteţi înzestra?
- 5 Împărţiţi textul în fragmente de idei şi întocmiţi planul.
- 6 Determinaţi tema şi ideea principală?
- 7 Ce titlu s-ar mai potrivi pentru această operă?

MĂRINIMIE

În revărsat de zori, pe baltă, lumina face minuni. Pe fața apei sclipesc, ici, sfărmături de oglinzi; colo, plăci de oțel; comori de galbeni între trestii. În nuferi, ca-n niște potire plutitoare, curg raze de aur. Un colb de argint dă strălucire stufărișului. Peste tot liniște neclintită, de rai.

Cocostârcul s-a sculat cu noaptea-n cap. A intrat în baltă. Pe picioarele lungi, subțiri ca niște lujere, trupul lui se leagănă agale. Din când în când își udă pliscul; uneori se oprește de se uită, ispititor, în fundul apei, ca și cum ar fi dat peste ceva ce căuta de mult. E răcoare, și răcoarea îl încântă. Nu simte nici o altă dorință decât să-și scalde picioarele în unda rece, care-i trimite fiori până sub aripi.

Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui nufăr, o broscuță se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță a încremenit pe piciorușele de dinapoi; cu ochii mari deschiși, cată la cumplitul dușman. În spaima ei, îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr-o dată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s-a oprit.

Își aștepta sfârșitul.

Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărinimos. Ș-apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această vietate a bălții, că, de la o vreme, parcă o pierde din ochi în

fundul apei, și nici n-o mai zărește. Ridică piciorul, o pășește disprețuitor și trece, măreț, mai departe.

Broscuței nu-i vine să creadă. Mai stă așa câteva clipe. Apoi, de bucurie, sare pe o altă frunză; și-ntr-un avânt de recunoștință, ea, cea dintâi, taie tăcerea dimineții:

— Oaac!

(Emil Gârleanu)

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Determinați timpul și locul acțiunii.
- 3 Appreciați personajele principale și faptele lor.
- 4 Care este mesajul pe care îl transmite textul?
- 5 Indicați tema și ideea principală a acestei opere.
- 6 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.
- 7 Argumentați folosirea de către autor a titlului acestui text.
- 8 Ce titlu s-ar mai potrivi pentru această operă?

GRUIA ÎȘI CAUTĂ UN SRĂMOȘ

(Fragment)

Când s-a trezit pe lume, Gruia a dat cu ochii de un om și o femeie. Aceștia erau tata și mama lui.

Gruia deschide ușa într-o odaie: nu-i. Se ițește în alta, caută pe după sobă: nu-i. Se urcă în pod la casă: nu-i... Coboară cu o lumânare în beci: nu-i!

Apoi vine la prispă. Aici ședeau omul cu femeia ceea și se încălzeau la soare.

— Da unde e bunicul meu? îi întreabă Gruia.

Omul a ridicat capul: avea un șumuiag de mustăți sub nas.

Băiatul îl măsoară cu ochii:

— Nu cumva tu ești bunelul meu?!

— Aracan de mine! Aista îi tat-to! sare femeia. Dar să-l lași în pace, că azi e duminică! și-i dă un bănuț să-și cumpere halva.

Băiatul însă le dă înapoi bănuțul.

— Azi, zice el, n-am să umblu pe la magazin. S-a rătăcit bunicul și mă duc să-l caut.

Tata îl ia în brațe, chip că e duminică, mama îi netezește părul, da Gruia:

— Mă tem că bunicul a pierdut ochelarii... Iaca de ce nu-ți găsește casa noastră.

Până nu s-a dus mama în sat și s-a întors cu un moș cu barbă și toiag — n-a fost chip.

De atunci, când vedea că vine pălăria moșului, Gruia alerga la portiță.

Uneori moșul rămânea să doarmă cu băiatul și Gruia se culca cu capul pe barba lui: na, mai fugi noaptea, dacă poți!

Apoi moșul îl ia odată cu dânsul. Au intrat într-o ogradă, unde creștea un dud așa de mare, că umplea cerul cu crengile lui, iar sub copac stătea pe un scăunel o femeie cu părul albdalb și bună-preabună, că păsările mai-mai nu-i ciuguleau picioarele.

— Iaca și eu, bunicuță! a pus Gruia capul în poala ei.

Acum, dacă nu venea moșul o zi-două, îi găsea el casa — după copacul din ogradă.

Dar odată vede în dud un băiat rotofei, cu gura boită până la urechi. Pe sub copac umblau măcăind niște rațe și strângeau agudele cu ciocul.

— A-a, tu ești acela care furi bunei străini?! a zis grăsunul din copac, auzind portița. Să nu te mai prind pe la bunicu-meu!.. unde tropăie băiatul.

— Jos plouă cu agude. Rațele de acum nu mai sunt albe, dar prea puțin le pasă de asta.

— Bunelul tău e la țintirim, iaca unde-i. Când l-au îngropat, eu am dus cei nouă colăcei... se lăuda grăsunul.

Gruia a dat să deschidă gura, dar i s-a închis graiul. Grăsunul e așa de bogat: are bunel și bunică! Numai cât a clipit din gene și o lacrimă iese îndată de sub pleoapă, să vadă ce s-a întâmplat cu Gruia?

Da o furnică, cum alerga pe umărul lui, s-a oprit, apoi fuga-fuga se urcă pe obraz și înmărmurește drept lângă bobul cel de lacrimă. S-o fi uitat în oglindă?

Gruia o prinde și o ia la picior până nu l-a ajuns grăsunul, că furnica e tot din ograda moșului. Deschide pumnul și-l închide iar, de parcă are acolo o mică minune.

„Bunicul venea pe la moșul și furnica asta numaidecât l-a văzut!” se bucură Gruia.

Acasă îi pune toate celea într-o farfurie — un fel de praznic pentru bunicu-său.

Furnica nu era dintre cele rușinoase: a mâncat, a băut, apoi caută-i urma. N-a întors băiatul casa cu picioarele în sus?

Furnica — nicăieri. A strigat-o, celălalt ochi a scos și el o lacrimă — acum pentru furnică...

Cum îl vede așa de necăjit, moș Ene îl ia în Țara lui.

Când s-a trezit, sub cap n-avea pernă, dar furnica era lângă dânsul. Ba i-a adus și o fărâmitură în spate, că băiatul nu pusese nafură în gură de dimineață.

Pe unde nu putea grăi furnica, adăuga în seara ceea mama, după ce a mulș vaca.

— Bunelu-tău? îl mângâie mama. Lasă, c-oi da eu ochii cu grăsunul cela! Că bunelul nu s-a mutat chiar cu totul la țintirim. Iaca astă-iarnă el ți-a trimis nuci!

Furnica dă din cap.

— Și apă bem din fântâna lui, zice-mama. Aici, unde stăm, nu era casă — bunelul a făcut-o și nu ne plouă...

Furnica a vrut să spună ceva și s-a pornit spre urechea lui Gruia.

— Da cum erau ochii lui, mamă?

— Ochii? Albaștri. Unul a rămas la bătălia cea mare, ca să fi albastru și cerul... îl pupă mama.

Gruia n-avea răbdare să treacă noaptea.

Când își arată soarele chipul, aleargă afară în doi cu furnicuța și-i strigă cerului:

— Bună dimineața, bunele! Eu îs Gruia! Așa-i că mă vezi?! Apoi se duce la nucul din fundul ogrăzii, un nuc ma-a-re, măcar întoarce caii cu tot cu căruța sub el. L-a pus bunicul, când era cât Gruia.

— Iacătă-mă-s. Bună vreme, bunicule! Își scoate pălăria băiatul.

Pomul îl privește lung cu mii de ochi sub plete...

Moșul cu toiagul venea ca mai înainte. Gruia însă nu mai da pe la casa lui: dacă îi cere grăsunul și furnica înapoi?! Că

ea umblă slobodă prin nuc, pe prispă, prin casă, dar nu se lasă dusă din ograda asta.

— Am venit după apă, bunicule... zice Gruia către fântână de câte ori răsare cu căldarea în urma mamei.

Iar în altă zi unde se urcă pe casă și, drept la hogoagul din care ieșea fum:

— Mai fumezi oleacă, bunele? îl întreabă Gruia.

E-he, de atunci a trecut multă apă pe Răut. Acum furnica nu-și vede capul de treburi: are o droaie de nepoței în ogradă, iar Gruia e mare, în clasa a treia, și umblă șchiopătând, că l-a ros duminică o sandală.

Gard în gard cu dânsul trăiește unul Titirică. Îi cu două zile mai mare și are bunic viu!

Gruia i-a făcut dăunăzi o mamă de trântă de-a vuit pământul, da acela, șmecheroiul, ca să-i ia apele, îi spune la ureche:

— Aseară tata a prins un pește ia așa de mare, taman cât barba bunicului!

În ziua ceea gata, nu l-a mai putut trânti.

Când vin de la școală și Gruia are o notă mai bună, Titirică unde se apucă de burtă pe drum:

— Bre, așa mi-i a mânca, zice el. Și-i o foame nu de cele rotunde, da una lungăreață... Ei, cum să-ți spun: de la gură până la cureauă, și încă oleacă. Cât barba lui bunicu-meu!

— Da mie îmi vine să zbor acum, măi Titirică, nu se dă Gruia. Pe deasupra ta, pe deasupra satului, până hă-ă-ăt colo, cât ține ochiul albastru al bunicului.

Titirică — cogâlț! înghite gălușca.

Dar acasă Gruia tot se ițește prin gard, ca să-l vadă pe bunelul lui Titirică. Dacă nu, se apucă de sculptură: boc-boc! tuc-tuc!

O zi cioplește, două, o săptămână, și iaca răsare dintr-o bucată de lemn mama.

— Ei, ce mai faci? o întreabă el bucuros, că mama asta o să stea cu el acasă.

Acum tare mai vroia să-l aibă și pe bunicul.

— Ia du-te de-l vezi pe cutare și pe cutare, îl trimite mama în sat. Cam așa era și bunelul tău.

Caietul lui Gruia se umple cu urechi, nasuri, mustăți, bărbi...

„Dacă le amestec, o să iasă ori bunicul, ori alt strămoș de-al meu!” își ascute bărdița băiatul.

Tata a tras electrică în sarai, mama umblă în vârful picioarelor prin ogradă, numai fumul de la cuptorașul lui Titirică hai de-a tăvălucul prin aer și se strecoară pe sub streășină, să vadă ce pune la cale Gruia?

Da în sat femeile:

— Ai auzit? îi până la genunchi băiatul, dar îi face statuie lui bunicu-său!

(Spiridon Vangheli)

- 1 Citiți textul. Numiți personajele participante la acțiune.
- 2 Ce-l frământa pe micuțul Gruia? Pe cine-l căuta el?
- 3 Cum înțelegeți cuvintele mamei „...bunelul nu s-a mutat chiar cu totul la țintirim...”? Citiți fragmentele respective și argumentați-vă răspunsul.
- 4 Împărțiți textul în fragmente conform următorului plan:
 - În cautarea bunelului.
 - Un bunel străin.
 - Bunelul lui Gruia.
- 5 Faceți o caracteristică a eroului principal — Gruia.

BOIERUL ȘI PĂCALĂ

(poveste populară românească)

Odată, Păcală stătea la marginea unei păduri. Deodată vede o trăsură venind spre el. Repede se scoală, ia un trunchi mare de copac, și-l ridică drept în sus.

În trăsură era boierul, cucoana și vizitiul, care mâna caii. Boierul, văzând pe Păcală, spuse vizitiului să oprească trăsură:

— Bună ziua! Păcală răspunde:

— Mulțămim!

— Dar ce faci aici?

— D-apoi, cucoane, ia, am pus și eu lemnul ista să se hodinească olecuță, că apoi îl duc acasă. Da'dumneavoastră unde vă duceți?

— Eu am auzit de unul Păcală, care păcălește oamenii, și mă duc să-l gălesc, să mă păcălească și pe mine.

Păcală îi zice boierului:

— Nu te mai duce, cucoane, că eu sunt Păcală. Dar acum nu pot să vă păcălesc, că am uitat păcălitorul acasă. Dați-vă jos din trăsură, să-mi aduc păcălitorul. Dumneavoastră, cucoane, țineți lemnul ista bine, să nu se clatine, că eu vin îndată.

Când boierul ținea cât putea trunchiul să nu se clatine, Păcală se sui în trăsură și plecă. Se face

noapte, și Păcală nu mai vine. Stau așa toată noaptea și a doua zi după-amiaza.

Numai ce trece un om.

— Bună ziua! zice omul.

— Bună ziua! îi răspunde boierul.

— Dar de ce stați dumneavoastră acoloa?

— Așteptăm să vină Păcală de-acasă cu păcălitorul, să ne păcălească. Mi-a spus că vine degrabă cu trăsura, și nu mai vine.

Atunci omul spune boierului:

— D-apoi, cucoane, nu-i destulă păcăleală asta, că s-a dus cu trăsură și cu cai cu tot? Și așa rămase boierul păcălit și fără trăsură.

Snoava este o povestire hazlie de mică întindere, care ironizează defectele oamenilor cu intenția de a le corecta. Sub aparența prostiei, personajele exprimă modul înțelept de a râde de prostie.

- Apariția în text a unor cuvinte și construcții diferite de cele din limba literară;
- Forme caracteristice limbii vorbite.

Forma literală a cuvintelor

olecuță	ista	hodinească	ici	mulțămim
puțin de tot	acesta	odihnească	aici	mulțumim

- 1 Alcătuiți planul simplu de idei.
- 2 Ce învățătură se desprinde din text?
- 3 Ce caracteristici corespund boierului și care lui Păcală?

prost	om foarte bogat	își bate joc de toată lumea	glumeț, comic, hazliu
șiret	păcălește oamenii	este păcălit de Păcală	isteț, deștept, priceput

Alegeți răspunsul corect:

1. Personajul principal este:
a) drumețul, b) boierul,
c) Păcală;
2. Acțiunea are loc:
a) în pădure,
b) la marginea pădurii,
c) într-un sat;
3. Acțiunea se petrece:
a) într-un trecut apropiat,
b) într-un trecut nedefinit,
c) în prezent;
4. Defectul omenesc ironizat este:
a) minciuna,
b) îngâmfarea,
c) lașitatea;
5. Spre Păcală se îndrepta:
a) o trăsură, b) un camion, c) un tren;
6. Păcală a luat:
a) o creangă, b) o piatră, c) un trunchi;
7. Boierul mergea:
a) la târg, b) acasă, c) în căutarea lui Păcală;
8. După plecarea lui Păcală, boierul:
a) a adormit,
b) a continuat să țină trunchiul de lemn,
c) a plecat;
9. S-a făcut noaptea și Păcală:
a) l-a sunat pe boier, b) s-a întors, c) nu a mai venit.
10. A doua zi:
a) s-a întors Păcală,
b) boierul a aflat că a fost păcălit,
c) Păcală a trimis un mesager

GHETELE

Azi la școală s-au pornit
Lucitoare, nou-nouțe,
Cu șireturi de mătase,
Două albe, mici ghetuțe.

Au stat toată ziulica
Într-o bancă împreună,
Dar n-au învățat nimica...
Plouă-afară, e furtună...

În sfârșit sunt iar acasă,
Negre, negre de noroi.
Au stăpân, dar lui nu-i pasă,
Că ghetuțele sunt noi.

Imediat le și aruncă
Sub un pat, nici nu le spală,
Iar când vine dimineața
Ghetele pornesc la școală.

Mohorâte-s și-s murdare,
Parcă-ar fi de-un an sau doi.
Cine-acuma să mai zică
Că ghetuțele sunt noi?

(Emilia Plugaru)

- 1 Citiți poezia. Analizați starea ghetelor descrisă în prima și ultima strofă. Ce s-a schimbat în viața lor?
- 2 Ce are în vedere autoarea când spune că ghetetele „n-au învățat” nimic?
- 3 Ce calități i-ați atribui stăpânului ghetelor?
- 4 Ce ne învață această operă?

DUPĂ ASEMĂNAREA LOR

Făcuse Dumnezeu aproape toate lighioanele Pământului. Pe ultimele hotărâ să le plăsmuiască după sfatul celorlalte. În felul acesta putea să cunoască inima și mintea acelor animale făcute de el.

După povața leului, care îl ura pe tigrul, făcu mîța. După gustul ratei, supărată pe lebădă, făcu gâsca. După placul elefantului, născu șoarecele.

Atotputernicul se gîndea cum să mai dea o viețuitoare aerului. Iată că vede sub o frunză o broască, o albină și un fluture pe o floare și în mijlocul unei mreje dintre două crengi, un păianjen. Dumnezeu le chemă la el și zise:

— Vreau să vă dau pe ziua de azi încă o tovarășă. Doresc să aud povața voastră.

— Bine, dragilor, șopti broasca, o să lase atâtea ființe pe pământ că n-o să avem ce mânca. Ia să-i croim noi o dihanie, doar l-om sătura.

— Tu, broasco, ce sfat îmi dai?

— Priviți-mi ochii și faceți-i noii viețuitoare la fel.

— Bun! Dar tu, fluture?

— Priviți-mi trupul.

— Dar tu, albină?

— Priviți-mi aripile.

— Dar tu, păianjen?

— Priviți-mi picioarele.

— Dar tu? Întrebă Atotputernicul o șopârlă. Priviți sprinteneala mea.

Din răutatea viețuitoarelor, zbură gingașa libelulă.

Numai rândunica fusese mărinimoasă și ceruse o pasăre mai chipeșă ca ea. Dumnezeu a creat lăstunul, dar a lăsat rândunica mai frumoasă.

- 1 Citiți textul pe roluri.
- 2 Comparați rândunica cu celelalte viețuitoare.
- 3 Ce fel de ființă s-a primit libelula — oare o dihanie, cum își dorea broasca?
- 4 Povestiți textul și dezvoltați următorul plan de idei.
 - Dumnezeu făcuse ultimele viețuitoare după sfatul celorlalte animale.
 - Atotputernicul vrea să facă încă o viețuitoare.
 - Broasca, fluturele albina, păianjenul, șopârla îl sfătuiesc pe Dumnezeu.
 - Rândunica este cea mai bună la suflet.

PRINȚUL FERICIT

Sus, pe o coloană înaltă, stătea, privind peste cetate, statuia Prințului Fericit. Era acoperită de foițe de aur, ochii erau două safire luminoase, iar în mânerul spadei avea un rubin.

Un Rândunel, ce zbura spre caldă Țară a Egiptului, își făcuse culcuș de odihnă la picioarele statuii. Într-o seară, pe când se pregătea de culcare, Rândunelul a simțit două picături de apă stropindu-i trupușorul. Ochii Prințului înotau în lacrimi.

— De ce plângi?

— Pe vremea când eram în viață și aveam inimă de om nu plângeam. Stăteam închis în palat și nu știam ce este dincolo de ziduri. Acum văd toată urâtenia și amărăciunea din cetate. Într-o căsuță văd o femeie cu un copil bolnav. Rându-

nelule, du-i femeii rubinul meu!

Și Rândunelul a dus rubinul.

— Ai făcut o faptă bună, Rândunelule! Acum te rog să duci unul din ochii mei de safir studentului pe care-l văd în mansarda lui, chinuit de foame și de frig!

Și Rândunelul a dus safirul.

— În piață văd o fetiță care vinde chibrituri. Le-a scăpat în noroi și acum plânge. Taică-său o va bate dacă nu duce bani acasă. Mergi și dă-i celălalt ochi al meu.

— Ești orb acum, Prințule! O să rămân cu tine mereu. Nu mai plec!

Prințul i-a mai cerut apoi să ducă foițele de aur care-l înveleau oamenilor săraci. Iar prietenul lui, Rândunelul, așa a făcut.

Apoi a venit zăpada și după zăpadă înghețul. Bietul Rândunel abia mai avu putere să zboare încă o dată sus, pe umărul Prințului. L-a sărutat pe obraji lipsiți acum de strălucirea safirelor din ochi și s-a prăbușit mort la picioarele lui.

Cât despre Prinț, când primarul și consilierii au văzut că statuia nu mai era frumoasă, au hotărât s-o dărâme.

(Oscar Wilde)

- 1 Citiți textul pe roluri. Alegeți dintre colegi cel mai bun actor.
- 2 Imaginați-vă că sunteți Prințul Fericit sau Rândunelul. Explicați și argumentați comportamentul vostru.
- 3 Alegeți un alt final al povestirii. Argumentați alegerea făcută.
- 4 Citiți și memorizați proverbele despre bunătate de mai jos.

Proverbe și zicători despre bunătate:

- Să fii om de omenie.
- Cerul limpede trăsnete nu aduce.
- De omul bun și de vreme bună nu te mai sature.
- Bunul vede bunătatea peste tot; răul nicăieri.
- Șarpele doarme, dușmanul nu.
- Generozitatea este virtutea celor tari.
- Bunătatea este o limbă pe care o înțeleg și surzii și cei lipsiți de minte.
 - Omul bun prețuiește bunătatea, așa cum albina prețuiește floarea.
 - Din gura omului bun vorba rea nu iese niciodată.
 - Cine e bun place și lui Dumnezeu.
 - Căutând binele altora, îl găsim pe al nostru. (*Platon*)
 - A fi mare, nu-i mirare. A fi om, e lucru mare. (*Proverbe românești*)
 - Un om cult înseamnă o minte deschisă către bunătate și frumusețe. (*Nicolae Iorga*)

CAPITOLUL V

IARNA

CÂND VINE IARNA

Toată lumea știe
Că-ntr-o bună zi,
Pe neprins de veste
Iarna va veni.

Iarnă, iarnă rece,
Nu ești prea miloasă.
Focul nu se-aprinde
Și e frig în casă.

Din hogaeguri triste
Nu prea iese fumul,

Apa-i înghețată,
Troienit e drumul.

Dacă faci necazuri,
Iarnă, de ce vii?
— Omule, mă iartă,
Vin pentru copii.

Vin pentru pâinică,
Să n-o rupă vântul.
Vin, c-o blană albă,
Să îmbrac pământul...

- 1 Citiți cu atenție textul..
- 2 Indicați cuvintele care precizează timpul în care se petrece acțiunea.
- 3 De ce omul e supărat de venirea iernii?
- 4 Cum credeți, ce roluri mai îndeplinește iarna în favoarea naturii?
- 5 Cum înțelegeți expresia: „... cu-o blană albă să îmbrac pământul.”?
- 6 Folosind Internet-ul sau alte surse, învățați și explicați câteva proverbe despre iarnă.

IARNA

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară;
Soarele rotund și palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători.

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca fantasme albe plopii înșirați se pierd în zare,
Și pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd satele pierdute sub clăbuci albi de fum.

Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Strălucește și desmiardă oceanul de ninsoare.
Iată-o sanie ușoară care trece peste văi...
În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.

(*Vasile Alecsandri*)

- 1 Citiți poezia. Ce imagini vi se crează de la bun început?
- 2 Realizați un desen folosind textul poeziei.
- 3 Cum se schimbă atmosfera poetică în ultima strofă?
- 4 Memorați poezia. Recitați-o cu intonația corespunzătoare.
- 5 Ce titlu s-ar mai potrivi poeziei?

CU COLINDA LA BUNICA

O căciulă țuguiață
V-ați pornit cu colindatul?
Și-o broboadă cafenie,
S-o colinde pe bunica,
Au pornit de la chindie.

— Vai, troianul e cât mine,
Ia-mă-n brațe, bade Nică.
Ce năvalnic neaua vine,
Iar eu sunt așa de mică...

Merg cu greu căci drumul este
Prea înzăpezit și ninge,
Iar broboada cafenie
Una, două-ncepe a plânge:

Nică nu-i cu mult mai mare,
Doar cu-n an și jumătate.
O ridică în spinare,
Vrea s-o ducă, dar nu poate...

Picii plâng, căci vor la buna.
Nici nu văd când înspre ei
Se îndreapt-un moș cu plete:
— Încotro, măi voinicei?

V-ați pornit cu colindatul?
Hai, luați-mă cu voi.
Da-ți mânuțele încoace.
Să pornim la pas voi.

Ca să vezi, minune mare,
Le-a ieșit în cale-acum,
Nu un moș ca orișicare,
Ci chiar moșul Moș Crăciun!

La glas seamănă cu bunul,
Moșul, însă-i negreșit,
Mai bătrân, e alb ca neaua
Și-i cu mult mai gârbovit.

Îmbrăcat în haină lungă,
Cu stelute argintii,
Moșul îi ridică-n brațe
Și-i sărută pe copii.

— Ieși afară, bunicuțo,
Strigă picii chiar din drum,
Când ajung la poarta bunei —
L-am adus pe Moș Crăciun!

(Emilia Plugaru)

- 1 Citiți cu atenție textul.
- 2 Cine se ascund sub „broboadă cafenie” și „căciulă țugu-iată”?
- 3 Unde s-au pornit copilașii?
- 4 Cum era drumul? Selectați versurile din poezie.
- 5 Cine le-a venit în ajutor?
- 6 De ce copiii au hotărât că moșul e chiar Moș Crăciun?
- 7 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.

DE AJUNUL CRĂCIUNULUI

Toată noaptea asta, colo-n ceruri sus,
Stelele lucrează fără de-ncetare,
Căci le-adună-n clacă steaua sfântă care
A-ndrumat pe vremuri Magii la Iisus.

Torc de zor în noaptea sfântului ajun
Câlți de nea și raze harnicele stele,
Pentru noi, copiii, torc să facă ele,
Funia cu trepte pentru Moș Crăciun.

Lungă cât e drumul din pământ la cer,
Trainică să-i țină coșului povară,
Vor întinde-o-n noapte, nevăzută, scară
Moșului ce luptă cu-ndârjitul ger,

Ca să ne aducă iar, de colo sus,
Pe la toți copiii darurile care
Ni le va trimite, iar, la fiecare
Sfânta și duioasa mamă-a lui Iisus.

(Elena Farago)

- 1 Citiți poezia. Cum e descrisă iarna?
- 2 Ce sărbătoare se așteaptă?
- 3 Cum credeți, de ce în această noapte toți câinii tac?
- 4 Care este misiunea copiilor în această sărbătoare?
- 5 Ce mesaj transmite această poezie?

COPIII ȘI PĂSĂRELELE

Înspre vremea prânzului a început să ningă. Ninge cu fulgi așa de mari, de parcă sturzi de fluturi albi dădeau năvală peste lume, coborând din cer în zbor leneș. Până către seară, toate se aflau sub acoperământ pufos de omăt gros. Cât ne-am bucurat! Neaua e prietenul bun al copiilor, doară știți și voi! Am avut vreme să scoatem săniuțele. Ce zarvă a mai fost! Numai noaptea ne-a mai încurcat planurile.

A doua zi dimineață, însă, cum am ieșit afară, am și pornit să facem un om de zăpadă. Noi voiam unul din cei cum nu s-a mai văzut. Am muncit, dar l-am făcut! Ochii i-am făcut din tăciuni negri. Dintr-o perie veche i-am meșterit mândrețe de sprâncene. Pentru dinți am făcut rost de câteva semințe de dovleac. Dintr-un morcov și niște sfeclă roșie i-am făcut un nas galben, între doi obraji roșii ca para focului. Pe cap i-am pus o căciulă veche, găsită în pod.

Așa ne-a găsit moș Vuia, pădurarul, cu Botic,

ieduțul: zburdând pe lângă omulețul nostru. N-a durat mult și un stol de pițigoii și câțiva sticleți puși pe șotii au dat năvală peste noi. Nici una, nici două, un pițigoii s-a urcat drept pe nas, începând să ciugulească din morcov, iar ceilalți i-au urmat pilda, tare conștiincioși.

S-a îngreunat de tot traiul acestor păsărele. Au nevoie de adăpost și mâncare îndestulătoare, ne spune moș Vuia.

— Atunci să vină toate păsărelele aici! Vom face rost de firimituri de pâine uscată și le vom meșteri căsuțe călduroase! Îți vom da și dumitale câteva trăistuțe cu mâncare, pentru cele din pădure.

(Eugen Jianu)

- 1 Când se desfășoară acțiunea descrisă în text?
- 2 Cum se manifestă bucuria copiilor?
- 3 Ce le-a explicat pădurarul copiilor?
- 4 Citiți fragmentul în care se descriu măsurile luate de către copii, pentru ocrotirea păsărelelor.
- 5 Citiți descrierea omului de zăpadă.
- 6 Explicați expresia „ca para focului”.
- 7 Formulați întrebări și răspunsuri legate de conținutul textului.
- 8 Propuneți măsuri de ocrotire a unor plante și animale în anotimpul friguros.

COLINDĂTORII

De sărbătoarea Crăciunului, cei doi băieți porniră cu Steaua. Au plecat ei peste câmpuri, peste podul de gheață al Siretului, spre Vișoara. Drumul către ea era greu prin zăpadă, iar tăcerea tainică a înserării strecura picături de neliniște în sufletele celor doi copii. Buzele celui mic prinseră să tremure.

— Nu se vede nimic! murmură Vasile, băiatul cel mare.

— Ne-am rătăcit. Ce ne facem noi acum? Îmi este frig! Îngână cu greu și fratele-său cel mic.

Vără mâinile în mâneci! Steaua o duc eu. N-ai uitat „Trei Crai“?

— Nu, n-am uitat!

Merseră înainte prin lumina cenușie a serii. Pustiu de zăpadă, înaintea lor, pustiu de zăpadă, în urma lor. Frigul creștea. Cel mic suspină abia deslușit:

— Dacă ne rătăcim? Au să iasă dihăniile.

— Ne-om ruga lui Dumnezeu și ne-o scăpa de ele.

Într-un târziu, colindătorii văzură izvorând din întuneric nenumărate stele ale satului. În hămaitul unui câine, pătrunseră într-o ogradă.

— Primiți stelari? Îndrăzni cu întrebarea Vasile.

Glasul lui era așa de slab și plin de tremur, încât gospodarul ce ieșise să-i primească se aplecă înduioșat spre ei. Stăpânul casei, om tânăr, ca de treizeci de ani, zdravăn și spătos, se uita la ei ca la o minune.

— Veți mânca și voi, că este de unde, slavă Domnului! Dar la Betleem știți voi ce a fost? Ia să-mi cântați cântecul acela cu Domnul nostru Iisus.

Înălțară băieții steaua sub candelă, clopoțelul sună ușor și începură glasurile lor curate să depene firul poveștii de demult:

„Trei Crai de la Răsărit Cu steaua călătorind...’

Iar celor din casă li se păru că îngerii cerului coborâseră să le aducă prin cântec vestea cea bună. Și n-a mai fost loc în sufletele lor decât pentru mângâiere și lumină.

(Mihail Sadoveanu)

- 1 Când se desfășoară evenimentele din acest text?
- 2 Care sunt personajele ce participă la desfășurarea acțiunii?
- 3 Cu ce colind merg cei doi frați?
- 4 Citiți fragmentul în care se descrie starea sufletească a celor care îi ascultă pe colindători.
- 5 Explicați expresiile: podul de gheață, tăcerea tainică, lumina cenușie, pustiu de zăpadă, izvorând din întuneric, stele ale satului.
- 6 Citiți cuvintele ce îl descriu pe gospodarul casei.
- 7 Amintiți-vă niște întâmplări emoționante ce le-ați avut la colindă.

Vasile Alecsandri (n. 21 iulie 1821 — d. 22 august 1890) a fost un poet, dramaturg, folclorist, om politic, ministru, diplomat, academician român, membru fondator al Academiei Române, creator al teatrului românesc și al literaturii dramatice în România, personalitate marcantă a Moldovei și apoi a României de-a lungul întregului secol al XIX-lea. Putem spune că Vasile Alecsandri este primul scriitor

român complet, cu o operă demnă de a fi luată în seamă în toate cele trei compartimente ale literaturii — poezie, teatru și proză.

MIEZUL IERNII

În păduri trăsnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârțâie sub picioare.

Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestos,
Și pe ele se așează bolta cerului senină,
Unde luna își aprinde farul tainic de lumină.

O! tablou măreț, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munții sunt a lui altare, codrii — organe sonoare
Unde crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viață, fără glas;
Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă — nici un pas;
Dar ce văd?... în raza lunii o fantasmă se arată...
E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!

(Vasile Alecsandri)

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Ce dispoziție v-a creat poezia?
- 3 Ce tablou e descris în pastel?
- 4 Determinați timpul și locul desfășurării acțiunii.
- 5 Ce însușiri și acțiuni neobișnuite ați întâlnit în opera dată? Numiți-le.
- 6 Memorați poezia.

BRADUL

Sus pe culme bradul verde
Sub zăpada albicioasă
Printre negură se pierde
Ca o fantasmă geroasă,

Și privește cu-ntristare
Cum se primblă prin răstoace

larna pe un urs călare,
larna cu șapte cojoace.

El se scutură și zice:
„În zadar tu, vrăjitoare,
Aduci viforul pe-aice,
Aduci zile fără soare.

În zadar îngheți pământul,
Ucizi florile și stupii
Și trimiți moartea cu vântul
Și trimiți foamea cu lupii.

În zadar a ta suflare
Apa-n râuri o încheagă,
Șterge urma pe cărare
Și de mine țurțuri leagă.

În zadar aduci cu tine
Corbul negru și prădalnic,
Și din codrii cu jivine
Faci să iasă urlet jalnic.

În zadar, urgie crudă,
Lungești noaptea-ntunecoasă
Și, răsând de-a lumii trudă,
Scurtezi ziua luminoasă.

În zadar îmi pui povară
De zăpadă și de gheață.
Fie iarnă, fie vară,
Eu păstrez a mea verdeață!

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Unde se desfășoară întâmplările din poezie? Citiți versurile respective.
- 3 De ce bradul nu se teme de iarnă?
- 4 Selectați acțiunile și însușirile neobișnuite.
- 5 Realizați un dialog între brad și vară și comparați-l cu această poezie.

BABA IARNA INTRĂ-N SAT...

Alergând, ca de năpastă,
Au venit buluc pe coastă
Doi băieți
Mai isteți,
Să dea veste la neveste
C-au văzut în deal la stână,
Coborând din vârf de munte,
Peste ape fără punte,
Iarna sură și bătrână...

Mai târziu, mai pe-nserat,
A intrat și baba-n sat:
Uite-o-n capul podului,
În văzul norodului,
Pe-un butuc de lemn uscat,
Cu cojoc de căpătat,

Cu năframa de furat,
Cu catrința de aba
Vântul să-l strecuri prin ea!
Și cum suflă-n pumnii reci,
Scoate pâcla pe poteci,
Iar pe fund de văi destramă
Neguri vinete, de scamă...

Și-au ieșit băieții mici,
Mici și mulți
Și desculți,
Și câțiva mai măricei
Cu biciuști și cu nuiele
Și cu prăștii subțirele,
Să alunge de pe-aici

Iarna cea cu gânduri rele...
Doamna-gerului, bătrâna,
S-a sculat de la pământ.
Și-nălțând spre cer o mână,
Ca o cumpănă uscată
De fântână,

A pornit în jos pe vânt,
Încruntată, Blestemând,
Și-a lăsat în urma ei
Promoroacă și polei;
Pe ogoare —
Corbi și cioare,
Prin păduri —
Lupii suri,
Și de-a lungul drumului
Numai scama fumului...

(Otilia Cazimir)

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Ce veste au adus băieții?
- 3 Cum apare iarna în poezie?
- 4 Ce au vrut să facă băieții mai mici?
- 5 Ce a lăsat baba Iarna în urma ei? Citiți versurile respective.
- 6 Propuneți alt titlu pentru această poezie.

SCRISOARE

Moș-Crăciun, toți îmi spun
Că ești darnic și ești bun.
Eu îți scriu de mai-nainte
Că-s un băiețel cuminte,

Și-ți mai scriu, așa, să știi,
Că eu nu-ți cer jucării,
Cum ți-ar cere alți copii —
Însă nu m-aș supăra
Dacă tot mi-ai da ceva!

Dacă vrei, dă-mi o plăcuță,
Că mi-am spart-o pe cea veche,
Adă pentru pisicuță,
Motocel roș la ureche.

Lui bunicu — o lulea —
C-a pierdut-o, sărăcuțu'...
Poate-aduci vreun os lui Cuțu?
Poate ai vreo acadea?

Lui Dănuț cel mititel,
Care plânge-n copăiță,
Să-i aduci un covrigel...
Noapte bună!
Niculiță.

(Otilia Cazimir)

- 1 De ce era preocupat Niculiță?
- 2 Ce dorință are băiatul?
- 3 Pentru cine el cere cadouri?
- 4 Cum îl puteți caracteriza pe Niculiță?
- 5 Ce cadou îți dorești de Crăciun?

CAPITOLUL VI

LEGENDE

Legenda este o povestire fantastică cu elemente reale prin care se explică apariția unui lucru, a unei ființe, al unui erou sau al unui fenomen... A apărut ca o narațiune populară (deși acum există și legende culte) în proză sau în versuri, transmisă pe cale orală, în care se împletește realitatea și imaginea.

LEGENDA PRIVIGHETORII

Fiind odată Împăratul păsărilor foarte bine dispus și voind să știe care dintre supușii și supusele sale cântă mai frumos, mai plăcut și mai fermecător, a dat poruncă în întreaga sa împărăție ca pe dată să se adune la curtea împărătească cei mai vestiți cântăreți ca să-i cânte la masă.

Cum au auzit păsările de această poruncă împărătească, îndată s-au adunat toate la un loc, au ținut ședință și au ales apoi din mijlocul lor trei reprezentanți, pe care i-au trimis la curtea împărătească. Au fost alese următoarele păsărele: grangurul, mierla și privighetoarea. Cele alese nu stătură mult pe gânduri să se sfătuiască, ci se porniră în grabă spre curțile împărătești, fiindcă timpul când trebuiau să se prezinte împăratului se apropiase.

Grangurul, ca unul care are îmbrăcămintea cea mai aleasă și mai frumoasă, fiind acoperit cu pene aurii, care strălucesc foarte frumos la lumina soarelui, fu lăsat să meargă înainte, ba nu numai că-l lăsară, ci încă el singur se puse în fruntea celorlalte două și nici pe una n-o lăsă defel să meargă înaintea lui.

Mierla merse în urma lui, zicând că ea, ca una care are cioc auriu, ca și penele grangurului, și îmbrăcămintea neagră și strălucitoare ca mătasea, trebuie să meargă în urma lui.

Privighetoarea însă, fi mai mică la făptură și având îmbrăcămintea cea mai simplă, rămase în urmă și mergea cu capul plecat și umilită spre curtea împăratului.

Cum ajunse grangurul la curtea împărătească și intră, împăratul, văzându-l că e așa de frumos împodobit și are o statură foarte atrăgătoare, îl primi cu cea mai mare cinste, îl puse apoi în fruntea mesei și-l pofti să cânte.

Grangurul, plin de fală, începu a cânta. Împăratul fu foarte mulțumit cu cântecul lui și-l laudă.

Intră apoi mierla, împăratul, cum o văzu și pe aceasta, îndată îi întinse și ei un scaun poftind-o să șază lângă masă și să cânte. Începând a cânta, mierla impresiona mult mai plăcut și cânta mult mai frumos decât grangurul.

La urmă sosi și privighetoarea și se plecă plină de umilință până la pământ dinaintea împăratului. Văzând-o că e așa de mică, de prizărită, umilită și nebăgată în seamă, împăratul se miră ce caută la curtea lui și de aceea o întrebă, cam răstit, cu ce treburi a venit, fără însă s-o poftască să șază, cum făcuse cu ceilalți doi oaspeți care intraseră înaintea ei.

— Apoi, de, înălțate împărate, zise privighetoarea de lângă ușă, unde rămăsese de când intrase, să nu vă fi cu supărare și cu bănat, sunt aleasă și trimisă de către neamurile mele la înălțimea voastră ca și eu să vă cânt un cântec.

— Cântă-mi, dară, zise împăratul zâmbind, să te văd și pe tine ce poți. Privighetoarea, necutezând măcar să-și îndrepte privirile spre împărat, își drese mai întâi glasul și apoi începu a cânta, dar colea, cum știe ea să cânte, nu cum cântară celelalte...

Împăratul, când o auzi cântând, rămase uimit de frumusețea cântecului ei. Un glas așa de duios, dulce, plăcut și fermecător n-a mai fost auzit de când s-a trezit pe lume. Privighetoarea, prin cântecul ei, a băgat sub covată pe ceilalți doi cântăreți de mai înainte. Și după ce a sfârșit ea de cântat, împăratul n-o mai lăsă să stea la ușă, ci o puse pe dânsa în locul grangurului, în fruntea mesei, dându-i totodată și „prima”, adică darul cel mai mare, mai frumos și mai prețios, care era merit pentru cel mai bun cântăreț; iar după ce s-a sfârșit masa, după ce toți oaspeții, câți au fost la acea masă poftiți, s-au ridicat de la dânsa, ea a fost aceea care a pornit prima în fruntea celorlalți doi cântăreți, măcar că îmbrăcămintea ei e cu mult mai simplă decât a grangurului și a mierlei.

Mierla, care cântase ceva mai frumos decât grangurul, s-a dus în urma privighetorii. Grangurul însă, cu toată stamba lui cea domnească, cu toată frumusețea îmbrăcămintei sale, rămase îndărăt, și ieșind umilit și rușinat de la împărat, se duse acuma cel din urmă.

- 1 Cum credeți, de ce opera de față e considerată legendă?
- 2 Cu ce calități sunt înzestrate personajele principale?
- 3 Care este mesajul pe care îl transmite textul?
- 4 Care este tema lecturii? Dar ideea principală?
- 5 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.

LEGENDA VRABIEI

Demult, demult, cine știe când va mai fi fost, a răsărit în mijlocul unei păduri un stejărel, care începu a crește încetișor și a privi cu dragoste la ceilalți stejari de toată mâna, care se aflau în jurul său.

Iată însă că, nu mult după ce a răsărit stejărelul acesta, vine o vrabie și se pune pe dânsul, măcar că avea unde se pune și-n alt loc, căci pădurea era destul de mare. Stejărelul, văzând această obrăznicie din partea Vrabiei, se mânie foc pe dânsa și-i zise:

— Măi Vrabie! Nu vezi tu că eu abia acuma de vreo câteva zile am răsărit, nu vezi cât sunt de tânăr, de crud și de slab, n-ai avut tu nicăieri în alt loc unde te pune, numai decât pe mine?... Nu e destulă pădure împrejurul meu?... Ia du-te de aici și pune-te pe alt copac, căci doară pădurea e destul de mare și de largă, ai unde ședea cât îți va plăcea!...

Vrabia, simțindu-se foarte atinsă prin cuvintele acestea ale stejărelului, răspunse zicând:

— Iată că mă duc cum zici tu, dar voi veni la tine când vei fi pe patul morții și atuncia vei trebui să-mi dai seama pentru toate cuvintele tale de astăzi!

— Bine! Bine! răspunse stejărelul, du-te și mai degrabă să nu vii, decât numai atunci, când voi fi eu pe patul morții, precum ai zis!

Vrabia a zburat și s-a dus... Dar mult a trebuit ea să aștepte până la moartea stejărelului, căci fiecare stejar trăiește nouă sute de ani, și anume trei sute de ani crește ne-nterupt, trei

sute de ani stă locului și se odihnește, iară încă trei sute de ani, începe a da înapoi, a-i putrezi inima de la rădăcină, a se găuri pe dinăuntru, a se usca așa, încât, când ajunge de nouă sute de ani se risipește cu totul.

Și Vrabia noastră a trebuit să aștepte până ce stejărelul, pe care s-a pus ea, când acesta a fost tânăr, a ajuns de nouă sute de ani.

Când a ajuns acum de nouă sute de ani, s-a dus Vrabia la dânsul și i-a zis:

— Ți-aduci aminte când erai tânăr și m-am pus pe tine cum m-ai batjocorit degeaba, degebuța?... Tu ai cugetat atunci că dacă te vei face mare vei trăi cât lumea și ca tine nu va mai fi altul. Dar iată că acum te-ai risipit și eu mă scald în colbul tău!... Tu din mare ce-ai fost, te-ai făcut iarăși mic, iară eu tot trăiesc și tot așa sunt, cum am fost și atuncea.

Așa a zis Vrabia și după ce s-a scaldat în cenușa stejarului, zbură și se duse în treabă și de unde a venit.

De-atunci apoi, de când s-a întâmplat aceasta, Vrăbiile, dacă nici oamenii, nici mâțele și nici ulii nu le prind și le omoară, trăiesc mai mult decât orișicare altă pasăre, trăiesc cu sutele de ani, de unde se vede apoi că vine și zicala cea foarte răspândită printre români:

Vrabia e pui,

Dar dracul știe de cându-i!

Care se zice despre oamenii cei mici de statură, însă mari de ani. Și vrăbiile, când sunt foarte bătrâne, capătă pene albe, însă forma lor tot de vrabie rămâne.

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Cu ce cuvinte începe legenda?
- 3 De ce s-a supărat pasărea pe stejar?
- 4 Apreciați personajele principale și faptele lor.
- 5 Selectați din text verbe la timpul prezent, trecut și viitor.
- 6 Care este mesajul pe care îl transmite textul?

CAPITOLUL VII

ÎN LUMEA BASMELOR

LA CĂSUȚA CU POVEȘTI

Suflă vântul când e toamnă.
Ploaia bate în ferești.
Amintirile ne duc
La căsuța cu povești.

Amintirile ne-ndeamnă
Să mai fim odată mici...

Veneam, nepoței, vreo zece.
În căsuță la bunici.

Cât ești mic mereu la joacă
Gându-ți este, dar când crești,
Îți dai seama că nespuse
Au rămas multe povești...

(Emilia Plugaru)

SCUFIȚA ROȘIE

A fost odată o fetiță zglobie și drăgălașă, pe care o iubea oricine de cum o vedea.

Dar mai dragă decât oricui îi era ea bunicii, care nu știa ce daruri să-i mai facă. Odată, bunica îi dăruie o scufiță de catifea roșie și pentru că-i ședea tare bine fetiței și nici nu mai voia să poarte altceva pe cap, o numiră de atunci Scufița Roșie.

Într-o zi, maică-sa îi zise:

— Scufița Roșie, ia bagă-n coșuleț bucata asta de cozonac și sticla asta cu vin și du-le bunicii, că e bolnavă și slăbită și bunătațile astea o să-i ajute să-și mai vină în puteri. Da' vezi de pleacă mai înainte de-a se lăsa zăpușeala și caută de mergi frumos și să nu te abați din drum; altfel, cine știe, de alergi, ai putea să cazi și să spargi sticla și atunci bunicuța cu ce o să se mai aleagă? Iar când o fi să intri în casă, nu uita să-i dai bunicii „bună dimineața” și vezi să nu înceapă a-ți umbla ochii prin toate ungherele!

— Așa am să fac! îi făgăduie Scufița Roșie și-și luă rămas bun la plecare.

Bunica locuia în pădure, cam la vreo jumătate de ceas depărtare de sat. Și de cum intră Scufița Roșie în rariștea codrului, numai ce-i ieși înainte lupul. Dar Scufița Roșie nu știa ce lighioană rea e lupul și nu se temu defel când îl văzu.

— Bună ziua, Scufița Roșie! îi zise el.

— Mulțumesc frumos, lupule.

— Încotro așa de dimineață, Scufița Roșie?

— Ia, până la bunicuța!

— Și ce duci acolo, sub șort?

— Cozonac și vin. Mama a făcut ieri cozonac și-i duc nițeluș și bunicii, care-i bolnavă și slăbită, să mănânce și ea, ca să-și mai vină în puteri.

— Da' unde șade bunică-ta, Scufița Roșie?

— Colo în pădure, la vreun sfert de ceas și mai bine de aici. Cum ajungi sub cei trei stejari, ai și dat de casa ei, iar ceva mai la vale e alunișul, pe care doar îl știi! îi răspunse Scufița Roșie. Lupul își zise în sinea lui: „Fragedă-i fetița asta! Ce mai îmbucătură pe cinste ar fi zău așa! Cu mult mai gustoasă decât baba! Da' e vorba că trebuie să fiu șiret și să ticluiesc în așa fel lucrurile ca să pun mâna pe amândouă”...

Mai merse lupul o bucată de drum alături de Scufița Roșie și apoi începu să-i spună cu glas mieros:

— Scufița Roșie, ia te uită ce flori frumoase strălucesc în jurul tău! Și tu nici nu le iei în seamă măcar... Și mie mi se pare că n-auzi nici ce dulce cântă păsărelele! Atât de serioasă pășești pe drum, de parcă te-ai duce la școală. Și e atât de plăcut să hoinărești și să zburzi prin pădure; e atâta veselie!

Scufița Roșie ridică privirea și când văzu cum jucau razele soarelui printre crengile copacilor, când privi mai cu luare-aminte la florile frumoase care creșteau pretutindeni, își spuse în sinea ei:

„Mare bucurie i-aș face bunicii dacă i-aș duce și-un buchet de flori proaspete! E atât de dimineață, că nu mi-e teamă c-am să întârzii!” Se abătu deci din drum și o luă prin pădure, ca să

culeagă flori. Rupea de ici una, de dincolo alta, dar îndată i se părea că puțin mai încolo îi zâmbește o floare și mai ochioasă; alerga într-acolo și, tot culegând margarete și clopoței, se pierdea tot mai mult în adâncul codrului. În ăst timp însă, lupul porni de-a dreptul spre casa bunicii și bătu la ușă:

— Cine-i acolo?

— Eu sunt, Scufița Roșie, și-ți aduc cozonac și-o sticlă cu vin.

Dar deschide ușa, bunicuțo!

— Apasă pe clanță și intră! răspunse bunica, că eu mă simt slăbită și nu mă pot da jos din pat.

Lupul apăsă pe clanță, deschise ușa, se repezi glonț spre patul bunicii și, fără să scoată o vorbă, o înghiți. Se îmbracă apoi cu hainele ei, își puse pe cap scufița se culcă în pat și trase perdelele.

În vremea asta, Scufița Roșie culesese atâtea flori că abia le mai putea duce. Cum alerga ea de colo până colo, deodată își aminti de bunica și porni degrabă spre căscioara din pădure. Și nu mică îi fu mirarea când văzu ușa dată de perete.

De îndată ce intră în odaie, o cuprinse neliniștea; totul i se părea atât de ciudat, încât își spuse: „Vai, Doamne, ce-o fi azi cu mine, de mi-e așa de frică? Că doar altădată mă simțeam atât de bine la bunicuța!”

Și fără să mai aștepte, strigă:

— Bună dimineața!

Dar nu primi nici un răspuns.

Scufița Roșie se apropie atunci de pat și dădu perdelele la o parte. Bunicuța stătea întinsă în pat, cu scufia trasă peste ochi, și avea o înfățișare atât de ciudată, încât fetița întrebă:

— Vai, bunicuțo, da' de ce ai urechi atât de mari?

— Ca să te pot auzi mai bine.

— Vai, bunicuțo, da' de ce ai ochi atât de mari?

— Ca să te pot vedea mai bine.

— Vai, bunicuțo, da' de ce ai mâini atât de mari?

- Ca să te pot apuca mai bine.
- Da', bunicuțo, de ce ai o coșcogeamite gură?
- Ca să te pot înghiți mai bine.

N-apucă să sfârșească ultimul cuvânt, că și sări jos din pat și-o înghiți pe biata Scufița Roșie.

După ce-și potoli foamea, lupul se culcă din nou în pat și, prinzându-l somnul, adormi și începu să sforăie de se cutremurau pereții. Și se întâmplă ca tocmai atunci să treacă prin fața casei un vânător. Auzi el horcăiturile și-și spuse:

„Bre, da' tare mai sforăie bătrâna! Nu cumva i-o fi rău?”
Intră în casă și, când se apropie de pat, îl văzu pe lup tolănit acolo.

— Ei drăcie, nu-mi închipuiam c-o să te gălesc aici, ticălos bătrân! izbucni vânătorul. De când te caut!

Își potrivi pușca și voi să tragă, dar în clipa aceea îi trecu prin minte: „Dar dacă lupul a înghițit-o pe bătrână? Poate c-aș mai putea s-o scap!”. Așa că nu mai trase, ci, luând o foarfecă, începu să taie burta lupului adormit. Abia apucase să facă vreo două-trei tăieturi, că se și văzu strălucind scufița cea roșie a fetei și când mai făcu o tăietură, fetița sări afară și strigă:

— Vai, ce spaimă am tras! Ce întuneric era în burta lupului! După aceea au scos-o afară și pe bunică. Era încă în viață, dar abia mai răsufla. Scufița Roșie adună în grabă niște pietroaie și toți trei umplură cu ele burta lupului.

Când se trezi, lupul voi s-o ia la sănătoasa, dar pietroaiele atârnavu atât de greu, că dihania se prăbuși la pământ și dădu ortul popii.

Cei trei nu-și mai încăpeau în piele de bucurie. Bunicuța mănca cozonacul

și bău vinul pe care-l aduse fetița și pe dată se înzdrăveni. Iar Scufița Roșie gândi în sinea ei, parcă muștrându-se: „De-acum înainte n-o să mă mai abat niciodată din drum când oi merge singură prin pădure, ci o să ascult de povețele mamei!”

TRĂSĂTURILE POVEȘTII POPULARE:

- Animalele sunt înzestrate cu însușiri omenești;
- Numele personajelor sunt relevante pentru personalitatea lor;
- Locul desfășurării acțiunii este satul, câmpul sau pădurea;
- De obicei, există o expresie care se repetă de-a lungul poveștii;
- Fiecare poveste are o învățătură;
- Totul se termină cu bine pentru personajele pozitive.

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.
- 3 Numiți personajele acestei povești.
- 4 Cu ce calități sunt înzestrate personajele principale?
- 5 Cum credeți, de ce această operă e considerată o poveste?
- 6 Ce momente fantastice ați întâlnit? Dar reale?
- 7 Desenați eroul preferat.

LUPUL ȘI CEI ȘAPTE IEZI

A fost odată o capră bătrână și capra asta avea șapte iezi, pe care-i iubea așa cum numai o mamă își iubește copiii. Într-o zi, trebuind să plece în pădure ca să le aducă de-ale gurii, capra strânse în jurul ei pe cei șapte iezi și le grăi astfel:

— Dragii mei copilași, eu trebuie să plec în pădure. În lipsa mea, căutați de fiți cumiți și, mai cu seamă, feriți-vă de

lup. Că de-ar izbuti să intre pacostea asta de fiară în casă, pe toți v-ar înghiți și n-ar mai rămâne nici măcar un oscior din voi! Diavolul ăsta de lup știe să se arate adesea sub chipul unei alte vietăți, dar pe voi n-o să vă-nșele, sunt sigură, fiindcă o să-l puteți dibăci de-ndată după glasul cel dogit și gros și după labele cele negre.

Iezii luară aminte la cele spuse de capră și-i răspunseră:

— Poți pleca fără grijă, măicuță dragă, c-om ști noi să ne păzim de lup!

Capra behăi a mulțumire și o porni liniștită la drum. Nu trecu multă vreme, și numai ce bătu cineva la ușă, strigând:

— Dragi copilași, deschideți ușa, că sunt eu, mama voastră. Și-am adus pentru fiecare câte ceva bun.

Dar iezii îl recunoscuseră pe lup, după glasul lui gros și dogit, și răspunseră:

— Nu deschidem, că tu nu ești mama noastră! Glasul măicuței e subțire și blând, pe când al tău e gros și dogit. Nu ne poți înșela: Tu ești lupul!

Auzind el acestea, o întinse spre dugheana unui neguțător și cumpără de-acolo o bucată mare de cretă. Făcu hap! o înghiți și glasul i se subție, pasămite, chiar pe loc. Apoi grăbi să se reîntoarcă la căsuța caprei și, cioc, cioc, bătu din nou la ușă. Și c-un glas subțirel, strigă;

— Dragi copilași, deschideți ușa, că sunt eu, mama voastră. Și-am adus pentru fiecare câte ceva bun.

Iezii erau cât pe-aci să deschidă, dar vezi că lupul se dădu repede de gol... Cum nu mai avea răbdare, se proptise cu labele de pervazul ferestrei, căutând să privească înăuntru. Și de cum îi zăriră labele cele negre, iezii răspunseră-n cor:

— Nu deschidem, că mama noastră nu are labe negre ca ale tale. Nu ne poți înșela: tu ești lupul!

Văzând el și de data asta că nu-i poate amăgi, pe dată alergă la brutar și-i spuse:

— M-am înțepat la piciorul ăsta și te-aș ruga să mi-l ungi cu puțină cocă.

Și după ce brutarul îi unse laba cu cocă, lupul alergă într-un suflet la morar și-l rugă și pe el:

— Ți-aș rămâne îndatorat dac-ai presăra nițică făină albă peste piciorul asta!

Morarul mirosi că jupânul lup vrea să umble cu șoalda, că se pregătește să întindă vreo cursă cuiva, și se împotrivi cât putu. Dar cumătrul lup își rânji colții și se răsti la el:

— Dacă nu-mi faci pe voie, să știi ca te sfâșii! Și morarul, ca un om fricos ce era, se grăbi să-i presare laba cu făină, numai să-și scape pielea. Că vezi, așa sunt unii oameni... Blestematul de lup își luă picioarele la spinare și se înfi a treia oară la căsuța caprei. Bătu la ușă, cioc, cioc, și strigă subțirel:

— Dragi copilași, deschideți ușa, că sunt eu, mama voastră! Și-am adus pentru fiecare câte ceva bun. Dar iezii se grăbiră să-i răspundă:

— Arată-ne mai întâi laba ca să vedem de ești într-adevăr măicuța noastră și apoi ți-om deschide.

Hoțomanul de lup ridică laba până la fereastră și când văzură iezii că-i albă, nu se mai îndoi nici unul și, tranc, traseră ivărul de la ușă. Și ce să vezi, în prag își rânjea colții lupul!

Iezii încremeniră de spaimă și dădură să se ascundă care încotro. Unul sări, țuști, sub masă, al doilea se tupilă în pat, al treilea se vâra în vatră, al patrulea se furișă în bucătărie, al cincilea intră în dulap, al șaselea se piti sub lighean și al șaptelea se adăposti tocmai în cutia pendulei.

Lupul îi dibăci însă care pe unde se ascunsese și cum n-avea vreme de pierdut, îi înșfăcă pe rând. Și așa se făcu de apucară cu toții drumul gâtlejului... Numai pe iedul cel mic, care se ascunsese în cutia pendulei, nu fu chip să-l găsească. După ce-și umflă burdihanul, lupul ieși alene din casă, se întinse pe covorul de iarbă verde, la umbra unui copac, și adormi buștean.

Trecu ce trecu, dar nu prea mult, și mama capră se întoar-se din pădure. Și mai-mai să-și iasă din minți de ce-i văzură ochii... Ușa se hâțâna dată în lături și toată casa era vraiște. Scaunele, băncile, masa zăceau răsturnate; pernele și plapuma fuseseră smulse de pe pat, iar din lighean nu mai aveai ce alege. Cât despre iezi, nici urmă. Strigă capra pe fiecare pe nume, dar nimeni nu răspunse. Când dădu să-l strige și pe prâslea, desluși de undeva un glas înăbușit:

— Măicuță dragă, eu sunt aici, în cutia pendulei!

Capra îl scoase de acolo pe iedul cel mic și el prinse a-i povesti cum i-a înșelat lupul și cum i-a înșfăcat apoi pe cei șase frățiori mai mari și le-a dat drumul pe gâtlej... Acu' nu mai trebuie să vă spun eu cât i-a plâns biata capră, că vă închipuiți singuri! Ca să-și mai ogoiască durerea, capra ieși din casă și iedul cel mic, ca umbra, după ea. Și ducându-se ei spre grădină, îl zăriră pe lup sub un copac, dormind și sforăind de tremurau crengile. Capra căta la el, cercetându-l din toate părțile, și rămase ca năucă... Pasămite, băgase de seamă că-n burdihanul lui cel umflat se mișca și se zvârcolea ceva.

„Doamne, Dumnezeule, gândi capra, oare n-or mai fi trăind bieții mei copilași, pe care i-a înghițit tâlharul de lup?”

Îl trimise pe prâslea fuguța acasă, să aducă foarfecă, ac și ață, și, fââșș! tăie burdihanul lupului! N-apucase bine să facă o tăietură, că un ied și scoase capul afară. Și-n timp ce tăia mai departe, iezii începură să sară afară, unul după altul. Și erau vii și nevătămați toți șase; în lăcomia ei, dihania îi înghițise așa întregi cum erau, fără a-i mai mesteca. Și țin-te bucurie! Prinseră a o îmbrățișa pe măicuța lor dragă, săltând într-un picior ca un croitoraș când e ginerică. Dar bătrâna îi potoli, îndemnându-i să vadă de-un lucru ce nu suferea amânare:

— Mai bine v-ați grăbi să aduceți niște bolovani, ca să umplem cu ei burdihanul nelegiuitului ăsta de lup, cât mai zace toropit de somn!

Iezii începură a căra la repezeală bolovani și îndesară în burdihanul dihaniei cât de mulți încăpură. Apoi bătrâna îi cusu repede burta la loc și mișca acul cu atâta iscusință, că lupul nici măcar nu apucă să simtă ceva.

După ce se sătură el bine de somn, se ridică anevoie în picioare și cum bolovani din burtă îi pricinuiau o sete grozavă, porni către o fântână, cu gândul să-și potolească setea.

Dar cum începu să umble, zdronca-zdronca, prinseră a se izbi și bolovani în burduhan. Și parcă presimțind că la mijloc nu-i lucru curat, începu să strige:

Ce tot sare-ncolo-ncoace,
Prin stomac, și nu-mi dă pace?
Iezii sar. Asta așa e!
Sau, cumva, or fi pietroaie?!

Și când ajunse la fântână și se plecă să bea apă, bolovani cei grei îl traseră la fund. Cei șapte iezi văzuseră de departe toată întâmplarea și, venind tot într-o goană, strigau cât îi lua gura:

— Lupul a crăpat! Lupul a crăpat!

Și de bucurie, începură a juca împrejurul fântânii, împreună cu maica lor, capra cea bătrână.

(Frații Grimm)

- 1 Explicați de ce opera de față este considerată poveste?
- 2 Cine e autorul?
- 3 Ce autori de povești mai cunoașteți?
- 4 Ce momente fantastice ați întâlnit? Dar reale?
- 5 Cu ce poveste se aseamănă?
- 6 Prin ce se deosebește de „Capra cu trei iezi”?
- 7 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.
- 8 Ilustrați basmul.

FRUMOASA ADORMITĂ

A fost odată, în vremurile de demult, a fost un împărat și-o împărăteasă. Și cum nu se îndurase soarta să le hărăzească un urmaș, nu trecea zi în care să nu se tânguie amândoi: „Cât de goală ne e casa și ce fericiți am fi de-am avea și noi un copil!” Dar coconul cel mult dorit se lăsa așteptat de multă vreme...

Și iată că-ntr-un sfârșit, pe când împărăteasa se scălda în apa unui râu, o broască sări din unde pe prundișul malului și-i grăi astfel:

— Afla Măria ta, că-ți va fi îndeplinită dorința; căci până a nu trece anul, vei aduce pe lume o fetiță.

Și se împlini întocmai ceea ce spusese broasca; împărăteasa născu o fetiță, și atâta era de frumoasă fetița, că împăratul nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Cum voia să se împărtășească și alții din bucuria lui, Măria sa dădu o mare petrecere, la care pofti nu numai rudele, prietenii și cunoscuții, ci și ursitoarele, ca să le câștige toată bunăvoința și grija față de soarta copilei.

În toată țara aceea erau treisprezece ursitoare, dar pentru că împăratul nu avea decât douăsprezece talere de aur în care să le servească bucatele, una din ele nu fu poftită la ospăț. Petrecerea se prăznui cu mare strălucire și, când fu să se încheie, ursitoarele înzestrară copila cu cele mai alese daruri: una îi hărăzi să se bucure de virtute, a doua, de frumusețe, a

treia, de bogăție și așa, pe rând, ursitoarele îi dăruiră tot ce-și poate dori omul pe lumea asta. În clipa când cea de-a unsprezecea ursitoare tocmai își sfârșea urarea, numai ce intră valvârtej cea de-a treisprezecea. Pasămite, venise să se răzbune pentru că nu fusese poftită și ea la serbare. Și, fără ca măcar să arunce cuiva vreo privire, rosti cu un glas tunător:

— Când va împlini fata cincisprezece ani, să se-nțepe c-un fus și să moară!

Apoi nu mai spuse nici un cuvânt și, întorcând spatele la cei de față, părăsi sala tronului. Toți încremeniseră de spaimă, dar cea de-a douăsprezecea ursitoare, care nu-i rostise încă urarea, se apropie de leagăn și, fiindcă, nu-i sta în putință să ridice blestemul, ci doar să-l mai îndulcească, glăsui așa:

— Dar să nu fie moartă, ci să cadă într-un somn adânc, care să țină o sută de ani!

Împăratul, care dorea din tot sufletul s-o ferească pe iubita sa copilă de năpasta blestemului, dădu poruncă să se pună pe foc toate fusele din împărăție.

În ăst timp, fetița creștea și darurile cu care o înzestraseră ursitoarele își arătau roadele cu prisosință: era atât de frumoasă, de cuminte, de prietenoasă și de înțeleaptă, că oricine o vedea o îndrăgea pe dată.

Se întâmplă însă ca tocmai în ziua în care domnița împlinea cincisprezece ani împăratul și împărăteasa să fi duși de-acasă și fata să rămână singură în palat. Ca să-i treacă de urât, luă la rând încăperile; zăbovi ea prin tot felul de săli și odăi și colindă așa, după pofta inimii, ceasuri întregi, până ce ajunse și la un turn vechi. Urcă scara îngustă și întortocheată ce ducea sus și se pomeni în dreptul unei uși micuțe. În broască era vârâtă o cheie ruginită și când o răsuci, ușa sări în lături și fetei îi fu dat să vadă într-o cămăruță o femeie bătrână, bătrână, care sta și torcea cu sânguință un fuior de in.

— Bună ziua, bătrânico, spuse domnița, da' ce faci aici?

— Iaca, torc și eu! răspunse bătrâna, dând din cap.

— Da' ce naiba-i aia de se răsucește așa de repede? întrebă fata și, luând fusul în mână, încercă și ea să toarcă.

Dar de-abia-l atinse, că se și împlini blestemul ursitoarei și domnița se înțepă la un deget.

În clipa în care simți înțepătura, fata căzu pe patul care se afla acolo și se cufundă într-un somn adânc. Și somnul ăsta cuprinse întreg palatul: împăratul și împărăteasa, care tocmai atunci se întorseseră acasă și intraseră în sala tronului, adormiră pe loc și o dată cu ei adormi întreaga curte. Adormiră și caii în grajd, și câinii prin cotloanele curții, și hulubii pe acoperiș, și muștele pe pereți; ba chiar și focul care ardea în vatră își potoli văpaia și se stinse cu totul. Friptura încetă de-a mai sfârâi, iar bucătarul, care tocmai se pregătea să-și apuce de chică ucenicul, fiindcă făcuse o boroboață, îi dădu drumul și adormi și el. Chiar și vântul își opri suflarea și nici o frunzuliță nu se mai mișcă în copacii din preajma palatului.

Și ce să vezi: de jur-împrejurul palatului începu să crească un tufiș de măracini, ca un gard viu! An de an, măracinișul se înălța tot mai mult și, în cele din urmă, cuprinse toți pereții,

până la căpriori, ba se mai întinse și pe deasupra, de nu mai puteai vedea palatul defel, nici chiar steagul de pe acoperiș.

A mers vestea-n lume despre frumoasa adormită, căci așa o numeau toți pe tânăra domniță; și la câte-un răstimp se găsea câte-un fiu de crai care încerca să străbată prin tufișde mărăcini și să pătrundă până la palat.

Dar de răzbit n-a răzbit nici unul, din pricină că mărăcinii se prindeau laolaltă ca și când ar fi avut niște mâini ghimpoase și nu-i lăsau să înainteze măcar un pas.

După amar de ani, prin acele meleaguri iată că mai veni un fecior de împărat. Și întâlnindu-se el cu un bătrân, acesta-i povesti despre gardul de mărăcini care împrejmua palatul de amar de ani... Și-i mai zise că-n palat o fiică de crai, frumoasă cum nu se mai afla alta pe lume, dormea somn adânc, de vreo sută de ani. Și că tot de atunci dorm și împăratul și împărăteasa și toți curtenii... Și mai știa bătrânul, de la bunicu-său, că se perindaseră pe-acolo mulți feciori de împărat care încercaseră să răzbească la palat prin tufărișul de mărăcini, dar că toți s-au pierdut fără urmă, agățați printre spini, murind de-o moarte cumplită.

Atunci tânărul îi vorbi cu semeție:

— Mie nu mi-e teamă defel și afla c-am să mă duc s-o văd pe frumoasa adormită, chiar de-ar fi să-mi pierd viața!

Și oricât încercă bătrânul cel omenos să-l abată pe flăcău de la acest gând, nu izbuti, căci acesta era neînduplecat în hotărârea lui. Se nimeri însă că tocmai atunci se împlineau cei o sută de ani și sosise ziua în care frumoasa adormită trebuia să se deștepte din somnul ei lung. Când feciorul de împărat se apropie de tufărișul de mărăcini, mai-mai nu-i veni să-și creadă ochilor, căci mărăcinii se prefăcuseră pe dată în puzderie de flori mari și frumoase, ce se dădeau la o parte din fața lui, lăsându-l să treacă nevătămat. Și după ce trecea el, cărarea se strângea din nou și florile se preschimbau iarăși într-un zid ghimpos, de nestrăbătut. În curtea palatului văzu o mulțime de cai și niște ogari care dormeau pe lespezile de piatră. Pe acoperiș, hulu-

bii dormeau cu căpșoarele vârâte sub aripi... De-ndată ce intră în palat, văzu același lucru: muștele dormeau pe pereți, iar în bucătărie bucătarul ținea mâna întinsă, ca și cum ar fi vrut să apuce de chică pe ajutorul său, în timp ce o slujnică ședea pe-un scăunel, având în față o găină neagră, pe care abia apucase s-o jumulească de câteva pene, cu o sută de ani în urmă.

Și feciorul de crai merse mai departe, până ce ajunse în sala tronului. Aici îi găsi pe toți curtenii dormind un somn ca de plumb, iar mai în fund, sus, pe tron, dormeau împăratul și împărăteasa. Colindă el mereu alte și alte încăperi, fără să se oprească măcar o clipă. Și tot palatul era cufundat într-o tăcere așa de adâncă, că-ți puteai auzi răsuflarea. În cele din urmă, flăcăul ajunse în turn și deschise ușa cămăruței în care dormea tânăra domniță. Și era atât de frumoasă în somnul ei, că feciorul de împărat nu-și mai putu lua ochii de la ea și, aplecându-se, o sărută.

Dar de îndată ce-o atinse cu buzele, frumoasa adormită clipi din gene, deschise ochii și-l privi cu drag. Coborâră apoi amândoi din turn și, ca la un semn, împăratul și împărăteasa se treziră și ei și tot atunci se treziră toți curtenii. Se priveau unii pe alții, mirați, și mai-mai că nu le venea să-și creadă ochilor. Caii din curte se ridicară și începură să-și scuture coama; ogarii săriră sprinten în sus, dând vesel din coadă și gudurându-se; hulubii de pe acoperiș scoaseră căpșoarele de sub aripi și, rotindu-și privirile în zare, își luară zborul spre câmpie; muștele începură să se miște pe pereți bâzâind întruna; focul din bucătărie se dezmoțî și-și înteți vâlvătaia; mâncarea de pe plită porni să clocotească; friptura prinse iar să sfârâie; bucătarul trase o palmă zdravănă ucenicului său, care prinse să țipe ca din gură de șarpe; iar slujnica se apucă de jumulit găina și n-o mai lăsă din mână până nu-i smulse toate penele...

Apoi se prăznui cu mare strălucire și alai nunta feciorului de împărat cu frumoasa adormită și amândoi trăiră fericiți până la sfârșitul zilelor.

(Frații Grimm)

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Numiți personajele acestei opere.
- 3 Descrieți personajele principale și apreciați faptele lor.
- 4 Ce i-au urât fetei ursitoarele?
- 5 De ce ultima ursitoare era supărată? Ce i-a prezis ea fetei?
- 6 Cum a fost dezlegată vraja?
- 7 Care este mesajul pe care îl transmite textul?
- 8 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.

Ion Creangă (n.1 martie 1837, Humulești; d. 31 decembrie 1889, Iași) a fost un scriitor român. Recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor și povestirilor sale, Ion Creangă este considerat a fi unul dintre clasicii literaturii române mai ales datorită operei sale autobiografice *Amintiri din copilărie*.

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

(partea I)

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, dragăliță-Doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporenii ca aceia, de făceau mare cinste satului lor. Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țintirim, care era îngrădit cu ză-

plaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; ș-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Illoaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și dea copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea. Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece...

Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului Calul Balan și l-a lăsat în școală. În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume Sfântul Nicolai, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile

a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare

greșeală să-i ardă școlarului câte un Sfânt-Nicolai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de incuri, a bufnit în râs. Păcatul ei, sărmana!

— Ia, poftim de încalecă pe Balan, jupâneasă! zise părințele, de tot posomorât, să facem pocinog Sfântului Nicolai cel din cui. Și cu toată stăruința lui Moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mâncat papara, și pe urmă ședea cu mâinile la ochi și plângea ca o mireasă, de sărea cămășa de pe dânsa. Noi, când am văzut asta, am rămas înlemniți.

(partea a II-a)

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie!

Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea! Și eu eram vesel ca vremea cea bună și sturlubatic și copilăros ca vântul în tulburarea sa. Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile sale, îmi zicea cu zâmbet uneori, când începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată: leși, copile cu părul bălan, afară și râde la soare, doar s-a îndrepta vremea și vremea se îndrepta după râsul meu... Știa, vezi bine, soarele cu cine are de-a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știa a face multe și mari minunății: alunga nourii cei negri de pe deasupra satului nostru și abătea grindina în alte părți, înfingând toporul în pământ, afară, dinaintea ușii; încheaga apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pământul, sau peretele, sau vrun lemn, de care mă păleam la

cap, la mână sau la picior, zicând: Na, na!, și îndată-mi trecea durerea... când vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vânt și vreme rea, sau când țiuia tăciunele, despre care se zice că te vorbește cineva de rău, mama îl muștra acolo, în vatra focului, și-l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul; și mai mult decât atâta: oleacă ce nu-i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe opsasul încălțării ori, mai în grabă, lua funingine de la gura sobei, zicând: Cum nu se deoache călcâiul sau gura sobei, așa să nu mi se deoache copilașul și-mi făcea apoi câte-un benchi boghet în frunte, ca să nu-și prăpădească odorul! și altele multe încă făcea... Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte; și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânul ei, gângurind și uitându-mă în ochii ei cu drag! Și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat, și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău.

- 1 Citiți expresiv opera autobiografică Amintiri din copilărie.
- 2 Ce subliniază titlul acestei opere?
- 3 Despre ce se povestește în partea I?
- 4 Cum a numit părintele scaunul lung?
- 5 Cum a fost numit biciul?
- 6 Despre ce se povestește în partea a II?
- 7 Cum o descrie pe mama sa, casa părintească?

RECAPITULARE

1. Care e tema principală a acestui capitol?
2. Numiți autorii operelor studiate în acest capitol.
3. Cunoașteți și alte lucrări scrise de acești autori?
4. Numiți poveștile care v-au plăcut mai mult. Motivați de ce.
5. Descrieți personajul preferat.

CAPITOLUL VII

PRIMĂVARA

BABA DOCHIA

Toată noaptea au lătrat
Câinii de la jitărie,
De gândeai că-i lupu-n sat.
Ce să fie?
Ce să fie?

Ia, o babă cu cojoc
A mas noaptea, fără foc,
În desiș uscat de soc!

Acum vine pe-ndelete —
Că i-e drumul fără grabă
— Și drept singură podoabă
Are-n plete
Un scaiete.

Și de sus, dintr-un ponor,
Poartă fetelor solie,
Că le-aduce mărtișor
Un bănuț de pădăie!

(Otilia Cazimir)

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Cum e întâlnită Baba Dochia în sat?
- 3 Citiți versurile în care e descrisă baba.
- 4 Ce ne lasă Baba Dochia după dânsa?
- 5 Selectați însușirile deosebite din lectură.

OASPEȚII PRIMĂVERII

În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată!
E cocostârcul tainic în lume călător,
Al primăverii dulce iubit prevestitor.

El vine, se înalță, în cercuri line zboară
Și, rapide ca gândul, la cuibu-i se coboară;
Iar copilașii veseli, cu pieptul dezgolit,
Aleargă, sar în cale-i și-i zic: „Bine-ai sosit!”

În aer ciocârlia, pe casă rândunele,
Pe crengile pădurii un roi de păsărele
Cu-o lungă ciripire la soare se-ncălzesc
Și pe deasupra bălții nagâții se-nvârtesc.

Ah! iată primăvara cu sânu-i de verdeață!
În lume-i veselie, amor, sperare, viață,
Și cerul și pământul preschimbă sărutări
Prin raze aurite și vesele cântări!

(Vasile Alecsandri)

- 1 Care este mesajul pe care îl transmite textul?
- 2 Cum e descrisă sosirea „prevestitorului primăverii”?
- 3 Ce emoții trăiesc copilașii veseli?
- 4 Cum apare primăvara în pastel?
- 5 Selectați acțiunile neobișnuite din poezie.
- 6 Selectați însușirile deosebite din această operă.
- 7 Memorați poezia și recitați-o cu intonația corespunzătoare.

Mihai Eminescu (născut Mihail Eminovici la 15 ianuarie 1850, Botoșani d. 15 iunie 1889, București) a fost un poet, prozator și publicist român, considerat de cititori și de critica literară postumă drept cea mai importantă voce poetică din literatura română.

Luceafărul limbii române!

O, MAMĂ...

O, mamă, dulce mamă, din negura de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voi muri, iubito, la creștet să nu-mi plângi;
Din teiul sfânt și dulce o ramură să frângi,
La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simți-o-voi o dată umbrind mormântul meu...
Mereu va crește umbra-i, eu voi dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă-n triste zidiri de țintirim,
Mormântul să ni-l sape la margine de râu,
Ne pună-n încăperea aceluiași sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Care este mesajul pe care autorul îl transmite prin adresarea către mamă?
- 3 Cum e descrisă dragostea față de mamă?
- 4 Selectați însușirile deosebite din text.
- 5 Memorați poezia.

PENTRU TINE, PRIMĂVARĂ...

Șiruri negre de cocoare,
Ploi călduțe și ușoare,
Fir de ghiocel plăpând,
Cântec îngânat de gând,
Sărbătoare...

Zumzet viu prin zarzări.
Oare cântă florile la soare?
Că pe crengi de floare pline,
Nu știi: flori sunt, ori albine?
Pentru cine?

Pentru tine, primăvară,
Care-aduci belșug în țară,
Care vii peste câmpii,
Cu bănuți de pădii
Și cu cântec de copii!

(Otilia Cazimir)

- 1 Citiți expresiv poezia.
- 2 Care este mesajul pe care îl transmite această operă?
- 3 Cum e descrisă primăvara?
- 4 Selectați însușirile deosebite din text.
- 5 Realizați un desen pe baza peisajului artistic din poezie.

MĂRȚIȘORUL

Măriuța trăiește în căsuța bunicii de la marginea satului. Alături e câmpia și atunci când îi este urât — unde să se joace fetița dacă nu pe câmpie?

Floricelele, fluturașii, albinuțele, iarba, arbuștii, un iepuraș năstrușnic cu urechiușele lungi pe care l-a poreclit Hazlică — toți sunt prietenii ei. Hazlică are un picioruș beteag. L-au încolțit câinii. Nu poate alerga ca oricare alt iepuraș. Ca să nu dea de necazuri, și-a găsit culcuș sub o tufă de măcieș. Tufa l-a primit cu bunăvoință. De fiecare dată când iepurașul intră sau iese din adăpost, tufa își ferește imediat spinii. Acum nimeni nu poate să-i pricinuiască vreun rău, mai ales că Măriuța are mare grijă de el. L-a amenajat căsuța, i-a decorat-o frumos, ba chiar i-a cerut bunicii un covoraș pe care l-a așternut pe pătucul prietenului său. L-a adus o plapumă de lână și în iernile friguroase Hazlică nu știe de frig. Drept recunoștință, iepurașul o însoțește peste tot. Măriuța pleacă la izvor — el e alături. Fetița aleargă împreună cu fluturașii și buburuzele pe câmpie — Hazlică aleargă în trei piciorușe din urma lor. Și toți sunt

veseli, bine dispuși, mai ales când afară e primăvară și soarele strălucește, iar în jur e un covor verde, verde acoperit de margarete, de flori galbene de pădăie, de toporași parfumați. Fiecare ființă se bucură de căldura primăverii și nu e fluture, albinuță, găză sau floare să nu o cunoască pe Măriuța sau pe Hazlică. Fluturașii îi gădilă iepurașului urechiușele și acesta râde de se prăpădește. Uneori se încâlcesc în părul Măriuței ca niște fundițe multicolore și probabil de aici au început toate fetițele din lume să poarte imitații de fluturași în cosițe. Măriuța îi culege cu grijă din plete, îi așează pe iarbă, nimeni nu se supără, toți sunt veseli și bine dispuși.

Albinuțele care roiesc ziulica toată pe deasupra florilor, la întoarcere spre stup, cu piciorușele grele de nectar, numaidecât fac popas în palma Măriuței. Ea le sărută, le urează drum bun, muncitoarele albine ajung cu bine acasă și cum să nu vii cu miere dulce, tămăduitoare atunci când răutăcioasa Răceală îi dă târcoale fetiței?

Florile dansează împreună cu Măriuța, Hazlică nu ține piept concurenței, nu e ușor să dansezi dacă ai un picioruș beteag. În timpul horelor, iepurașul se așează în pridvorul căsuței, privește cu tângă spre dansatoare și probabil își amintește de groaznicele momente prin care a trecut când a fost încolțit de câini. Ca să nu se lase pradă amintirilor, își aduce ghebele de ață colorată, se așează comod și începe croșetatul. E pasiunea lui cea mare. Croșetează tot ce vede — flori, găze, fluturași și mai ales mulțime de morcovi. Culoarea morcovie e culoarea lui preferată. Și toporașii, și păpădiile, și albastrelele în croșetăriile sale

sunt portocalii. Doar pe gingașii ghiociei îi împletește din ață albă de mătase căci după cum zice el:

Ghiocelul nu-i o floare
E un fulg de nea pe care
Soarele l-a tot vrăjit
Până fulgul a- nflorit.

Un fulg numaidecât trebuie să fie alb și nici chiar iepurașul nu-și poate închipui că peste câmpie ar putea să cadă fulgușori morcovii.

Nimeni nu știe de unde are Hazlică dragostea asta pentru croșetat, dar toți bănuiesc că Măriuța e de vină. Fetița nu doar croșetează, mânuiește de minune andrelele, desenează, coase, iar în serile lungi de iarnă țese împreună cu bunica sa covorașe și prosoape.

Până vine iarna însă, se bucură de soare, de aer, de copilărie. Și e mare lucru să știi să te bucuri de un răsărit de soare, de o ploaie caldă, de zâmbetul unei flori, de fâlfâitul unei păsărele, de tot ce te înconjoară.

În timpul iernii, Măriuța e la fel de fericită căci chiar dacă florile și fluturașii dorm, iar o mulțime de păsări au plecat în țările calde, au rămas vrăbiuțele care au mare nevoie de ajutorul ei. Măriuța merge des pe câmpia acoperită de zăpadă. Își umple coșulețul cu morcovi, cu foi de varză, pune acolo turte dulci coapte de bunica, semințe de grâu și abia se apropie de căsuța lui Hazlică că imediat un stol de vrăbiuțe o înconjoară. Semințele de grâu sunt pentru ele. Hazlică ronțăie morcovi, vrăbiuțele ciugulesc din palma Măriuței. Din cer cad fulgi mășcați, albi, pufoși, se aștern peste blănița gri a iepurașului și blănița devine albă ca neaua.

— Hazlică, râde fetița, ai devenit un iepuraș de zăpadă!

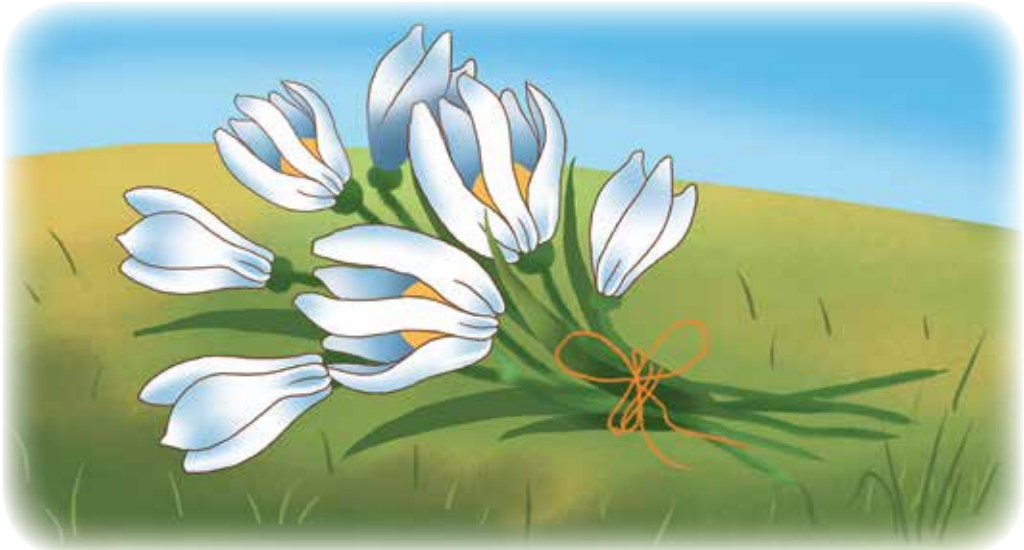
— Nu, zice Hazlică. Sunt același, doar că blănița mea în fiecare iarnă se înălbește. Asta pentru ca nici vulpea, nici un alt animal de pradă să nu mă observe, să nu mă mănânce. Blănița mea e foarte deșteaptă.

Măriuța stă de vorbă cu vrăbiuțele, se joacă cu fulgii, îl sărută pe Hazlică, apoi merge acasă căci o așteaptă bunica. Ba chiar bunica, de fiecare dată când fetița pleacă în ospeție la iepuraș, o supraveghează din depărtare; cu baba iarnă nu e de glumă — uneori e imprevizibilă.

— În curând va fi iarăși primăvară, se gândește Măriuța. Voi merge pe câmpie să culeg ghiociei. Aceste floricele sunt atât de gingașe, de plăpânde, toată lumea le așteaptă și se minunează de curajul lor, căci chiar trebuie să ai curaj să înflorești la primele raze de soare, după o iarnă grea și friguroasă.

Până la întâi martie mai sunt doar câteva zile, dar stratul de zăpadă e gros, continuă să ningă, perdeaua de fulgi e atât de deasă încât nu se vede nimic. Troianul ajunge la fereastra căsuței lui Hazlică. Iepurașul se înarmează cu o lopățică și iese afară să curețe zăpada că doar nu o să aștepte până va fi întroiienit cu totul.

— Eh, privește el cu necaz. Poimâine e primăvară, soarele însă nici gând nu are să apară. O fi uitat că e timpul să-i trezească la viață pe ghiociei? Îi voi aminti. Dar cum? Și imediat îi vine o idee.

— Chiar dacă e seară și se face întuneric, Hazlică vine în cămară, aprinde felinarul în formă de morcov, cu lumină morcovie și se pune pe croșetat. Croșetează mulți, mulți ghiociei albi de mătase.

Voi agăța la pieptul fiecărei vrăbiuțe câte un ghiocel croșetat, îi voi dăru Măriuței, Măriuța le va dăru altor copii, soarele va vedea și își va aminti de ghiociei care ies la lumină doar datorită razelor sale.

— Hm... stă în cumpănă el. Cu atâta zăpadă în jur, soarele ar putea să nu observe nimic. De aceea voi croșeta și ghiociei morcovii. Pe ăștia nu are cum să nu-i observe.

Dar a terminat ața portocalie. În schimb i-au rămas multe ghemulețe de ață roșie. Și Hazlică nu stă mult pe gânduri. Alături de ghiociei albi acum sunt o mulțime de ghiociei roșii. Iepurașul îi leagă câte doi, unul roșu, altul alb, răsucind două ațe, albă și roșie, le numește mărtișoare în cinstea primei zile de primăvară și de întâi martie toate vrăbiuțele, toți copilașii din satul Măriuței, ba chiar și câteva bunicuțe poartă mărtișoare în piept. Ca să-i amintească soarelui că a sosit timpul ghiociei.

Soarele se trezește, vede ce vede și vai! Își pune mâinile în cap. S-a cam întrecut cu somnul! E primăvară! Oamenii poartă ghiociei la piept! Până și vrăbiuțele și-au aninat ghiociei în pene! Dar de când mă rog ghiociei au devenit roșii!?

Nu e timp să află ce s-a întâmplat. Trebuie să elibereze pe adevărații ghiociei din îmbrățișarea zăpezii. Foarte curând lângă căsuța iepurașului răsar pâlcuri, pâlcuri de floricele albe, plâpânde...

— Hazlică, râde Măriuța, nu blănița ta e foarte deșteaptă, tu ești foarte deștept! Lui Hazlică îi pare bine și zâmbește pe sub mustăți.

De atunci, în fiecare primăvară, de întâi martie toată lumea poartă mărtișoare. Ca să nu uite soarele că e vremea vrăjtitului...

(Emilia Plugaru)

- 1 Cum credeți, opera de față poate fi considerată legendă?
- 2 Numiți personajele principale.
- 3 Cu ce calități sunt înzestrate ele?
- 4 Care este mesajul pe care îl transmite textul?
- 5 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.
- 6 Confectionați sau desenați măștișoare.

PRINȚESA GHIOCEL

A fost odată demult o prințesă foarte frumoasă. Avea părul lung și blond, ochii verzi ca marea și buzele trandafirii. Locuia într-un palat nemaipomenit înconjurat de grădini cu flori și de o pădure deasă, dar era foarte-foarte mofturoasă.

Nu puteai să-i intri în voie în nici un fel. Toți servitorii se temeau de ea pentru că avea obiceiul să arunce după ei cu mâncarea care nu-i plăcea. Croitoresele tremurau când se apropiau zilele de probat rochiile pentru că prințesa sfâșia toate materialele care nu-i conveneau. Nimeni nu putea s-o pieptăne fără să se aleagă cu vânătăi serioase.

Împăratul și Împărăteasa nu știau ce să se mai facă cu ea. Ar fi fost timpul de măritiș, dar cine oare ar fi vrut să se căsătorească cu fata lor veșnic nemulțumită?!

Azi un plânset, mâine vreo trei farfurii sparte, poimâine o duzină de rochii făcute bucățele... nu se mai putea! Primăvara se apropia și Împăratul pădurii din vecinătate urma să organizeze un bal fastuos pentru a-și însura fiul chiar de 1 martie. Părinții prințesei erau hotărâți să-și mărite fata cu prințul din vecini.

Singurul om cu care prințesa se înțelegea era un majordom bătrân care avea la gât o cravată din două fire groase de mătase: unul alb și altul roșu. Împăratul și Împărăteasa l-au implorat să discute cu fata lor și s-o convingă să participe la balul din pădure.

Zis și făcut! Majordomul, nu se știe cum, i-a creat prințesei cea mai frumoasă rochie din câte se văzuseră vreodată. Rochia era făcută din petale de ghiocel cusute între ele cu fire de aur, iar la mijloc avea o cingătoare verde, subțire ca tulpina unei flori de primăvară.

Pentru prima oară cei de la palat au văzut-o pe prințesă bătând din palme și râzând. Rochia îi plăcea la nebunie așa că a acceptat fericită să meargă la balul primăverii.

Servitoarele s-au grăbit să-i pieptăne părul lung și blond, dar prințesa a început să țipe și să dea din picioare că nu suportă să fie trasă de păr.

Majordomul a salvat situația și de data aceasta. Și-a desprins de la gât cravata din fire de mătase și i-a prins-o prințesei în păr. Când fata s-a văzut în oglindă a fost așa de mulțumită încât a acceptat să îndure și trasul de păr.

În scurt timp Împăratul, Împărăteasa și prințesa, care acum părea cea mai frumoasă din lume, au ajuns la Balul Primăverii.

Când prințesa a pășit aproape plutind în sala de bal, toți cei prezenți au înmărmurit. Părea o zână a pădurii, mirosea a ghioceli și a primăvară, iar firele de mătase alb-roșii cu care își împodobise părul luaseră ochii tuturor.

Prințul din pădure s-a îndrăgostit de ea pe loc. A luat-o de mână și i-a spus: „Tu ești prințesa Ghiocel! De când te așteptam! Vrei să fii soția mea?”.

Prințesa parcă împietrise. Nu se aștepta la o asemenea reacție. Brusc se simțea atât de fericită încât nimic nu mai conta.

„Da, vreau să fiu soția ta!“.

Și de atunci toți locuitorii din zonă au început să dăruiască de 1 martie șnururi albe și roșii pentru a sărbători venirea primăverii și pentru a-și împodobi soțiile, mamele, fiicele, prietenele.

Și-am încălecat pe-un ghiocel

Și v-am spus o poveste, mică cât el.

- 1 Citiți expresiv textul.
- 2 Numiți personajele principale.
- 3 Cu ce calități sunt înzestrate ele?
- 4 Ce momente fantastice ați întâlnit în text? Dar reale?
- 5 Ce legende despre venirea primăverii și mărțișor mai cunoașteți?
- 6 Împărțiți textul în fragmente de idei și întocmiți planul.

CUPRINS

CAPITOLUL I. TOAMNA

Toamna.....	5
Septembrie.....	6
Culesul porumbului.....	7
Țara de dincolo de negură.....	9
Toamna țesătoare.....	11
Rapsodii de toamnă.....	13
Dovleacul și vița.....	14
Sfârșit de toamnă.....	16
Cocostârcii.....	18

CAPITOLUL II. TOATE DRUMURILE PORNESC DE LA ȘCOALĂ

Nenea directorul.....	22
Colegi de clasă.....	24
Mi s-a terminat caietul.....	25
Povestea Creionașului fermecat.....	27
Limba noastră cea română.....	32
La școala piticilor.....	33
Test de evaluare la capitol.....	39

CAPITOLUL III. GRIJĂ FAȚĂ DE VIEȚUITOARE

Nucul.....	40
Adevăratul Prieten.....	46
O furnica.....	50
Cloșca bunicuței.....	52
Povestea crocodilului care plângea.....	54
Prietenia dintre șoarece și pisică.....	56
Prepelița și puii ei.....	60

CAPITOLUL IV. MESERII

Ce miros au meseriile.....	62
Toate meseriile.....	63
Ce e bine și ce-i rău?.....	64
Cuibul.....	65
Crește-n sus un copăcel.....	66
Focul.....	66

Mărinimie.....	69
Gruia își caută un srămoș.....	70
Boierul și Păcală.....	76
Ghetele.....	79
După asemănarea lor.....	80
Prințul Fericit.....	81

CAPITOLUL V. IARNA

Când vine iarna.....	84
Iarna.....	85
Cu colinda la bunica.....	86
De ajunul Crăciunului.....	88
Copiii și păsărelele.....	89
Colindătorii.....	90
Miezul iernii.....	92
Bradul.....	93
Baba iarna intră-n sat.....	95
Scrisoare.....	97

CAPITOLUL VI. LEGENDE

Legenda privighetorii.....	98
Legenda vrabiei.....	101

CAPITOLUL VII. ÎN LUMEA BASMELOR

La căsuța cu povești.....	103
Scufița Roșie.....	104
Lupul și cei șapte iezi.....	108
Frumoasa adormită.....	113
Ion Creangă	
Amintiri din copilărie.....	118

CAPITOLUL VIII. PRIMĂVARA

Baba Dochia.....	122
Oaspeții primăverii.....	123
O, mamă.....	124
Pentru tine, Primăvară.....	125
Mărțișorul.....	126
Prințesa Ghiocel.....	131

Навчальне видання

**ПЛІГАЧ Олена Георгіївна
ГРИШКО Валентина Володимирівна
МОРКОВ Віоріка Георгіївна та ін.**

РУМУНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

**Підручник для 4 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти**

(у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Художній редактор *І. Б. Шутурма*
Коректори *А. І. Амарі, Р. В. Каламанчук*
Художники *М. М. Музика*

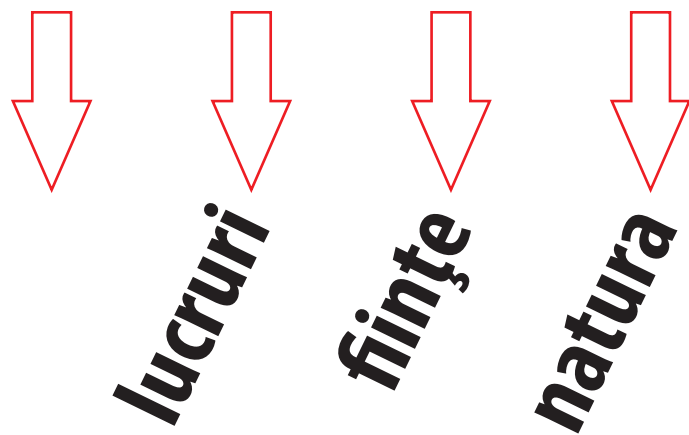
Формат 70x100 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 11,016.
Обл.-вид. арк. 8,95. Тираж 3039 пр. Зам. № 21-135

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017

DESCRIEREA

descriem

fenomene ale naturii

**TEXT LITERAR
DESCRIPTIV**

„Avea ochii mici, ca două mărgele, blana mătăsoasă și albă, nasul mic și umed ...”

TEXTUL NONLITERAR

„Vulpea este un mamifer omnivor, de dimensiune mică spre medie, încadrat sistematic în familia Canidae, alături de lup, câine, șacal, enot.”

Text cu conținut științific

